

JACEK KUCHARCZYK, AGNIESZKA ŁADA-KONEFAŁ

**NADZIEJA I KRYZYS:
OPINIA PUBLICZNA
O WZAJEMNYCH
RELACJACH I WSPÓLNYCH
WYZWANIACH**

BAROMETR
POLSKA-NIEMCY 2024

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH

Program Polityki Europejskiej i Migracyjnej

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu „Barometr Polska – Niemcy 2024”, realizowanego wspólnie przez Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut (Niemiecki Instytut Spraw Polskich), Fundację Konrada Adenauera w Polsce i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Dane przywoływane w niniejszej publikacji pochodzą z wcześniejszych edycji badań, realizowanych jako współpraca następujących partnerów:

2020, 2021, 2022, 2023: Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

2019: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

2018: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Körber-Stiftung

2013 i 2016: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera, Fundacja Bertelsmanna

2000–2012, 2015, 2017: Instytut Spraw Publicznych, Fundacja Konrada Adenauera

Konsultacje statystyczne: dr Dariusz Przybysz

Opracowanie redakcyjne i korekta: Marcin Grabski (mesem.pl)

© Copyright by Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut, Warszawa–Darmstadt 2024

Przedruk materiałów Instytutu Spraw Publicznych w całości lub części możliwy jest wyłącznie za zgodą Instytutu. Cytowanie oraz wykorzystywanie danych empirycznych dozwolone jest z podaniem źródła.

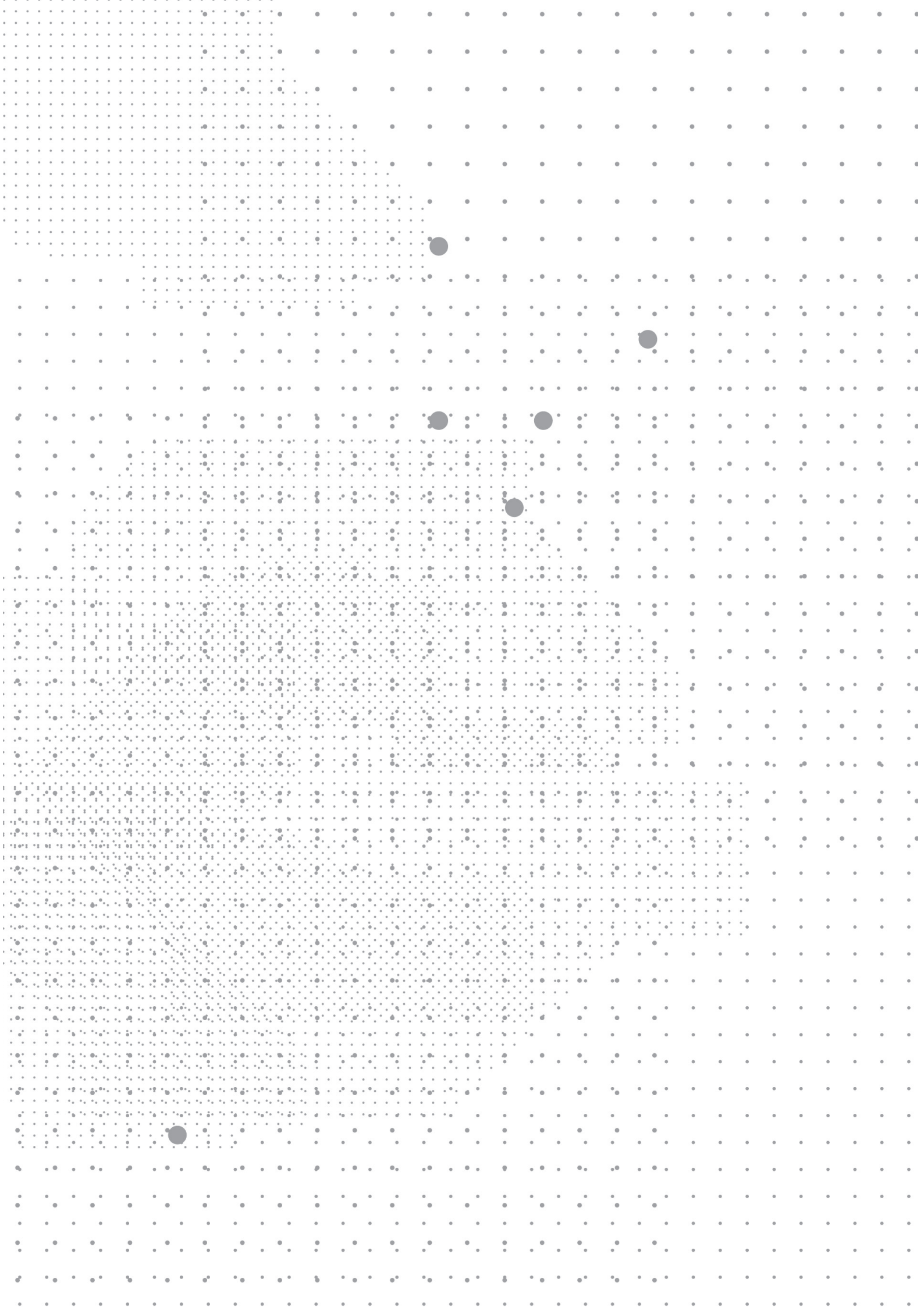
ISBN: 978-83-7689-462-1

Fundacja Instytut Spraw Publicznych
ul. Szpitalna 5/22, 00-031 Warszawa
tel. (48) 22 556 42 60; isp@isp.org.pl; www.isp.org.pl

Deutsches Polen-Institut
Residenzschloss 1
64283 Darmstadt
tel. (49) 6151 4202 0, info@dpi-da.de, www.deutsches-polen-institut.de

Główne wnioski	5
Wstęp	9
Wizerunek kraju sąsiada	11
Skojarzenia z drugim krajem i jego społeczeństwem	11
Opinie o kraju sąsiada	20
Polacy o Niemczech	20
Niemcy o Polsce	23
Polacy o Niemczech i Niemcy o Polsce	26
Ocena stanu wzajemnych relacji	27
Powody danej oceny	29
Przyszłość <i>versus</i> przeszłość w relacjach polsko-niemieckich	31
Postrzeżenie polityki europejskiej i współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego	35
Ocena sposobu prowadzenia polityki europejskiej	35
Znaczenie Trójkąta Weimarskiego	37
Opinie na temat zaangażowania Polski i Niemiec we wsparcie Ukrainy	45
Poparcie dla działań wspierających Ukrainę	45
Oceny dotychczasowego postępowania obu rządów w obliczu wojny	49
Postrzeżenie zagrożenia ze strony Rosji i niemieckich inwestycji w armię	53
Zakończenie	59
Nota metodologiczna	61
Noty o autorach	63

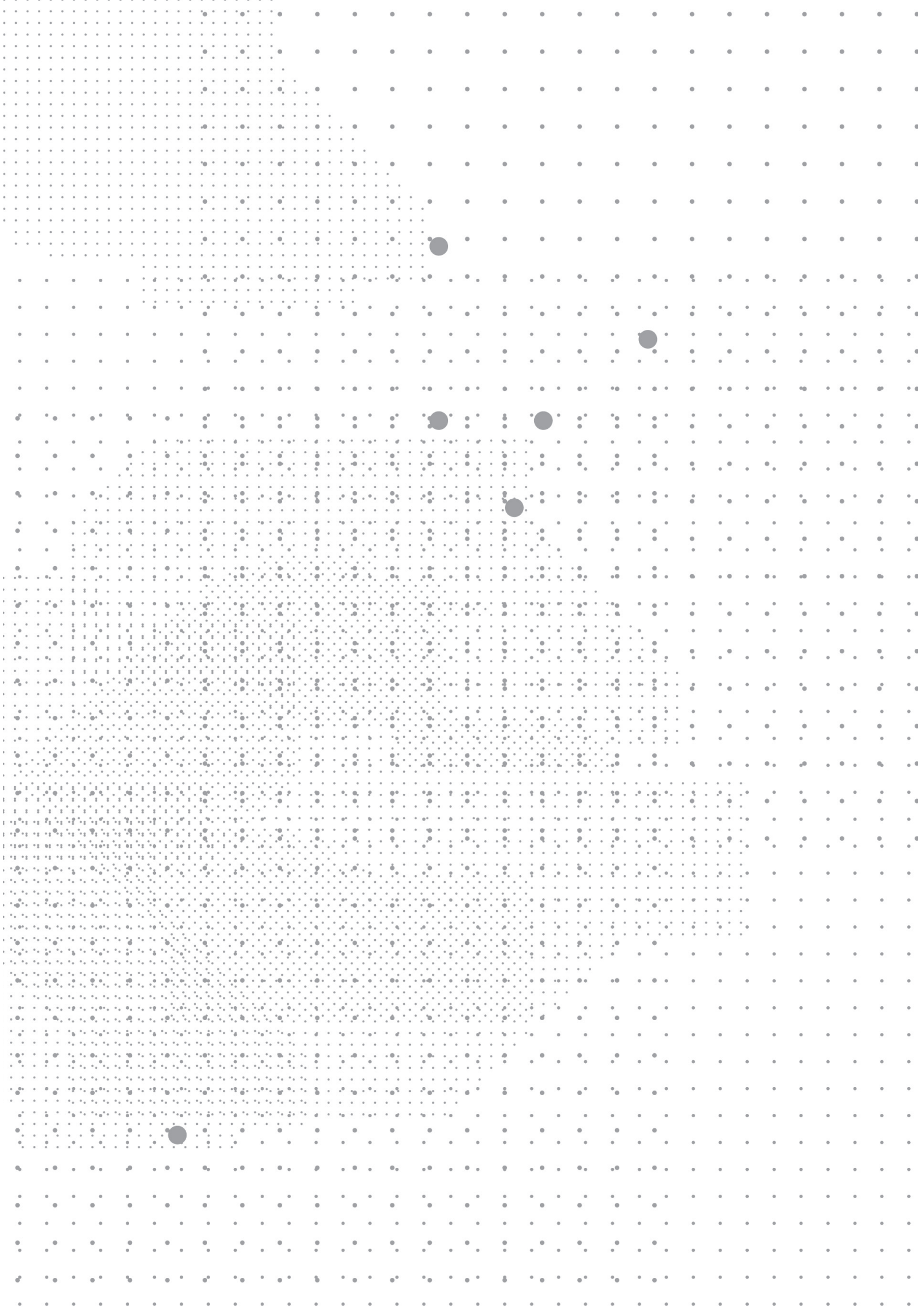

- ▶ Polacy kojarzą Niemcy i Niemców z trudną polsko-niemiecką przeszłością (co piąte skojarzenie), zwłaszcza z drugą wojną światową, ale także z dobrobytem (15%). Odsetek asocjacji historycznych spadł jednak w porównaniu z wynikami z 2020 roku.
- ▶ Polska to dla Niemców przede wszystkim interesujący turystycznie, korzystny do spędzania urlopu kraj (26% wszystkich skojarzeń). Tendencja ta utrzymuje się już od kilku lat. Niemcy stosunkowo często wymieniają wśród skojarzeń także polskie cechy charakteru (łącznie 17% wskazań), zwłaszcza pozytywne, na przykład gościnność, serdeczność, otwartość. Historia, w odróżnieniu od skojarzeń Polaków, pojawia się w niemieckich asocjacjach z Polską sporadycznie i stanowi jedynie 6% z nich.
- ▶ Wizerunek Niemiec jako nowoczesnego kraju o silnej gospodarce nadal dominuje w myśleniu Polek i Polaków. Odsetek negatywnych stwierdzeń na temat Niemiec jest niski. Obraz niemieckiego państwa uległ jednak w ostatnich latach pogorszeniu – odsetek odpowiedzi pozytywnych na pytania z tego obszaru regularnie spada. Podobnie jak w poprzednich latach, najbardziej istotną zmienną kształtującą polskie opinie na temat Niemiec są przekonania polityczne respondentów.
- ▶ Niemieccy respondenci mają trudności w jednoznacznym ocenieniu Polski. Odpowiedzi pozytywne – poza jednym wyjątkiem: kraj atrakcyjny turystycznie (56%) – nie stanowią większości. Znaczny odsetek Niemców nie ma zdania (niekiedy aż 27%) lub wybiera odpowiedzi ze środka skali (co czwarty badany). Wizerunek Polski w Niemczech uległ jednak wyraźnej poprawie wobec wyników z 2022 i 2023 roku.
- ▶ Porównanie średnich odpowiedzi dotyczących wizerunku drugiego kraju potwierdza, że – podobnie jak w poprzednich latach – obraz Niemiec w Polsce jest ogólnie lepszy niż obraz Polski w Niemczech.
- ▶ Polacy i Niemcy są zgodni w ocenach, że stan relacji polsko-niemieckich jest dobry – twierdzi tak dwie trzecie badanych po obu stronach granicy, a tylko co piąty ankietowany uważa, że stosunki są złe. Osoby uznające stosunki za dobre dzielają także opinię, że wynikają one przede wszystkim z łączących oba kraje interesów gospodarczych oraz z bezpośrednich kontaktów obu społeczeństw. Polacy twierdzą, że stan relacji jest zły, wskazując jako przyczynę w większości niewystarczające rozliczenie niemieckich zbrodni wojennych w Polsce. Największa grupa Niemców twierdzi, że powodem złych – w ich ocenie – stosunków są rozbieżne interesy polityczne obu krajów.

- ▶ Prawie połowa Polaków i dwie trzecie Niemców jest przekonanych, że w relacjach polsko-niemieckich należy przede wszystkim koncentrować się na sprawach teraźniejszych i na przyszłości. Po polskiej stronie są zauważalne zdecydowane zmiany opinii w ostatnich trzech latach. Rośnie odsetek Polaków uznających przeszłość i rozliczenia historyczne za ważne.
- ▶ Opinie Polaków o niemieckiej polityce europejskiej od 2015 roku ulegają ciągłemu pogorszeniu. Obecnie o tym, że Niemcy przyczyniają się do konstruktywnej współpracy w Europie, jest przekonanych jedynie 42% badanych z Polski. Opinie Niemców dotyczące polskiej polityki europejskiej uległy w ostatnim czasie wyraźnej poprawie – pozytywnie wyraża się o niej 40% badanych.
- ▶ Identyczne grupy Polaków i Niemców – prawie połowa badanych w obu krajach – uznają, że kooperację w ramach Trójkąta Weimarskiego należy wzmocnić. Ankietowani z Polski i Niemiec zgodnie na czele dziedzin współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego wskazują bezpieczeństwo energetyczne i wzmocnienie europejskiej polityki obronnej.
- ▶ W odniesieniu do działań związanych ze wsparciem Ukrainy największym poparciem w obu krajach cieszy się wprowadzenie gospodarczych sankcji przeciwko Rosji. W Polsce poparcie to jest zdecydowanie silniejsze (75% do 58%). Nieco mniejsze, ale nadal bardzo istotne, są różnice dotyczące rezygnacji z zakupu rosyjskich surowców energetycznych czy dostaw broni dla walczącej Ukrainy. Jedynie przyjmowanie ukraińskich uchodźców cieszy się większym poparciem w Niemczech niż w Polsce (58% do 51%).
- ▶ Większość Polaków (68%) i Niemców (60%) postrzega Rosję jako zagrożenie militarne dla swojego kraju.
- ▶ Nieco ponad połowa Polaków uważa, że wzmocnienie niemieckiej armii zwiększy także bezpieczeństwo Polski. O połowę mniej Polaków ma wobec tego obawy związane z polsko-niemiecką przeszłością. W Niemczech przekonanych o tym, że silniejsza Bundeswehra wzmocni także bezpieczeństwo sojuszników, w tym polskie, jest przekonanych prawie dwie trzecie badanych. Jest to najwyższy wynik od początku zadawania tego pytania w *Barometrze Polska – Niemcy*.
- ▶ W Polsce w odpowiedziach na niemal wszystkie pytania jest widoczna silna zależność od politycznej orientacji badanych. Opinie na temat Niemców i niemieckiej polityki są wyraźnie bardziej pozytywne wśród wyborców obecnej koalicji rządzącej (Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga i Lewica) niż wśród zwolenników opozycji (Prawo i Sprawiedliwość oraz Konfederacja). Polaryzacja polityczna jest nieco mniej widoczna w pytaniach dotyczących polityki wobec Rosji i Ukrainy, ale i tutaj są różnice, przy czym szczególnie wyróżniają się opinie zwolenników Kon-

federacji. Analiza pokazuje także duże znaczenie takich zmiennych, jak wiek i wykształcenie, a mniejsze – miejsca zamieszkania czy regionu, z którego pochodzi osoba ankietowana.

- ▶ W Niemczech podział na mieszkańców wschodnich i zachodnich krajów związkowych wpływa na wybrane oceny. Mieszkańcy wschodu częściej oceniają pozytywnie Polskę jako kraj, stan relacji polsko-niemieckich uważają za dobry i zdecydowanie częściej są przeciwni wsparciu dla Ukrainy. Odpowiedzi nie różnicuje zaś migracyjne (lub niemigracyjne) pochodzenie niemieckich badanych.
- ▶ Poparcie dla konkretnej partii różnicuje w Niemczech zwłaszcza odpowiedzi dotyczące wsparcia Ukrainy – wyborcy Alternatywy dla Niemiec i Sojuszu Sahry Wagenknecht są temu częściej przeciwni niż zwolennicy innych ugrupowań.

Barometr Polska – Niemcy jest badaniem, które od 2000 roku analizuje wzajemne postrzeganie się Polaków i Niemców. Dzięki powtarzalności części pytań można za jego pomocą śledzić reakcje obu społeczeństw na zmiany zachodzące w obu krajach, w ich wzajemnych relacjach, w Europie oraz polityce międzynarodowej. Nowe pytania, które dodajemy w kolejnych edycjach *Barometru*, pozwalają z kolei zaobserwować nastroje związane z bieżącą sytuacją.

W ostatnim roku doszło do kilku wydarzeń, które mogły mieć wpływ na opinię publiczną w zakresie relacji polsko-niemieckich. Przede wszystkim takim wydarzeniem były wybory parlamentarne w październiku 2023 roku w Polsce, które doprowadziły do zmiany koalicji rządzącej. Ich rezultat odbił się w Niemczech szerokim echem i w wielu kręgach komentowany był jako szansa na „nowy początek” w relacjach polsko-niemieckich. W pierwszym półroczu 2024 roku doszło do spotkań polityków na najwyższym szczeblu, licznych delegacji niemieckich decydentów do Polski oraz polsko-niemieckich konsultacji międzyrządowych. Eksperci są jednak zgodni, że poza budowaniem dobrej atmosfery trudno wskazać konkretne rezultaty tych kontaktów. Stąd rokrocznie stawiane w *Barometrze Polska – Niemcy* pytanie o ocenę stanu stosunków polsko-niemieckich jest tym razem wyjątkowo istotne. Uzupełniliśmy je o pytania o przyczyny takiej opinii respondenta. Zapytaliśmy także o znajomość i wagę, jaką respondenci przywiązują do kooperacji polsko-niemiecko-francuskiej w ramach Trójkąta Weimarskiego. To bowiem właśnie ten format był, zwłaszcza na początku 2024 roku, wskazywany jako element mający szansę na wzmocnienie w nowej sytuacji.

Przejęcie władzy przez rząd, który zapowiadał powrót do zasad praworządności i konstruktywnej współpracy na arenie europejskiej, kieruje z kolei ciekawość badawczą w stronę kolejnego standardowego pytania w serii *Barometr Polska – Niemcy* – dotyczącego oceny funkcjonowania drugiego kraju. Porównywalność wyników w ostatnich wielu latach pozwala wykażać, czy rok po wspomnianych wyborach Niemcy lepiej postrzegają polskie państwo. Z kolei po polskiej stronie wyjątkowo interesujące jest potencjalne oddziaływanie antyniemieckiej retoryki formacji, która była u władzy do 2023 roku w Polsce na obecne opinie Polaków na temat Niemiec i ich polityki. W związku z tym już tradycyjnie analizowaliśmy także różnice opinii między elektoratami partii politycznych. W celu uzupełnienia części pytań dotyczących obrazu sąsiedniego kraju w 2024 roku powtórzyliśmy również pytanie otwarte, prosząc o podanie skojarzeń, jakie badany ma z Polską i Polakami lub Niemcami.

Od 2022 roku ważną częścią każdego *Barometru Polska – Niemcy* są pytania dotyczące wsparcia przez Polskę i Niemcy walczącej z rosyjskim agresorem Ukrainy. Prowadzone w Niemczech dyskusje o zasadności i (lub) wysokości pomocy militarnej dla Ukrainy, które szczególnie mocno wybrzmiewały w związku z wyborami do parlamentów wschodnich krajów związkowych i sukcesami w nich prorosyjskich sił populistycznych, odbijają się szerokim echem w Polsce, w której z kolei gotowość do udzielania pomocy, na przykład uchodźcom zza wschodniej granicy, jak pokazują różne badania opinii publicznej, maleje. Dlatego pytania w *Barometrze Polska – Niemcy* dotyczą zarówno oceny działań sąsiedniego, jak i własnego państwa oraz ogólnie popierania różnych form wsparcia.

W celu uchwycenia w tegorocznej edycji *Barometru Polska – Niemcy* zmian, jakie mogła przynieść zmiana rządu w Polsce w wymienionych powyżej obszarach, tym razem zdecydowaliśmy się przeprowadzić sondaż w drugiej połowie roku. Pozwala to rok po wyborach z 2023 roku naszkicować obraz wzajemnego postrzegania się Polaków i Niemców. Staraliśmy się jednocześnie nie objąć badaniem 1 września, aby informacje dotyczące uroczystości związane z rocznicą wybuchu drugiej wojny światowej nie wpłynęły na opinie badanych.

Jak co roku, analizując wyniki sprawdziliśmy, czy na odpowiedzi wpływ ma wiek badanych, region ich zamieszkania, poziom edukacji oraz preferencje partyjne. Pytając o sąsiednie społeczeństwo, mieliśmy na myśli obie płcie. Jednocześnie w całym tekście, w celu ułatwienia lektury, na określenie opinii zarówno kobiet, jak i mężczyzn używaliśmy zazwyczaj określeń „Polacy”, „Niemcy”, „społeczeństwa”, „badani” czy „respondenci”, zdając sobie sprawę, że jest to pewne, naszym zdaniem niezbędne, uproszczenie.

Wszystkich zainteresowanych porównaniami zmian wyników w czasie zapraszamy jednocześnie do zapoznania się ze stroną internetową stworzoną na potrzeby projektu: www.barometr-polska-niemcy.pl i www.deutsch-polnisches-barometer.de. Można samodzielnie zestawiać tam różne dane, tworzyć wykresy i analizować zmiany.

Autorzy niniejszego raportu pragną podziękować wszystkim osobom, które uczestniczyły w przygotowaniu i realizacji tej edycji badania *Barometr Polska – Niemcy*. Szczególne podziękowania kierujemy do Davida Gregosza, Hanny Dmochowskiej i Falka Altenbergera z Fundacji Konrada Adenauera w Warszawie, do Corneliusa Ochmanna, Sebastiana Płóciennika i Małgorzaty Gmitter z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, do Małgorzaty Kopki-Piątek oraz Rafała Załęskiego z Instytutu Spraw Publicznych, do Dariusza Przybysza z Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, do Petera Olivera Loewa z Niemieckiego Instytutu Spraw Polskich w Darmstadt oraz do Joanny Skrzyńskiej z Ipsos.

Skojarzenia z drugim krajem i jego społeczeństwem

W *Barometrze Polska – Niemcy*, w celu opisanego wzajemnego postrzegania wizerunku kraju i jego społeczeństwa, od początku prowadzenia analiz co kilka lat zadajemy otwarte pytanie o skojarzenia, jakie badani mają odpowiednio z: „Niemcami” (krajem i narodem) lub z „Polską” i „Polakami”. Jest to pytanie pozwalające dobrze poznać bardzo ogólny obraz sąsiada, a także wskazać, potocznie rzecz ujmując, co przeciętny Niemiec i Polak pomyślał o tym drugim, gdy się spotkają. W obu krajach każdy respondent mógł udzielić od jednej do trzech odpowiedzi. Łącznie 1 tysięcy ankietowanych Polaków wskazało 2144 skojarzenia z Niemcami. Około 6% badanych nie podało żadnej asocjacji. Badani Niemcy, podobnie jak w ubiegłych latach, mieli większe trudności z podaniem skojarzeń z Polską. Ogółem padło ich 1760, należy przy tym zaznaczyć, że 2% z nich stanowiły skojarzenia jednoznacznie błędne merytorycznie, choć językowo poprawne (słowo *Pole*, oznaczające w języku niemieckim ‘Polaka’, to w liczbie mnogiej także ‘bieguny Ziemi’ czy ‘bieguny magnetyczne’). Żadnego skojarzenia nie potrafiło wskazać 18% respondentów, a więc trzy razy więcej niż po polskiej stronie. Wszystkie odpowiedzi podzieliliśmy na grupy tematyczne, zachowaliśmy przy tym podział stosowany w *Barometrze Polska – Niemcy* w ostatnich kilku latach.

W Polsce najliczniejsza okazała się grupa skojarzeń związanych z wojną i polsko-niemiecką historią (co piąte skojarzenie), przy czym zdecydowana większość skojarzeń dotyczy drugiej wojny światowej. Kolejna grupa to skojarzenia neutralne, typu „kraj” czy „ludzie”, która jest prawie tak samo liczna (19%), trzecia pod względem liczby wskazań była grupa odwołań do dobrobytu (15%). Już tylko powierzchowny ogląd skojarzeń z tych trzech grup i ich główny przekaz prowadzą do wniosku, że negatywne (wojenne), neutralne (kraj, ludzie) oraz pozytywne (bogactwo, wysoka jakość życia) skojarzenia oscylują na bardzo podobnym poziomie, choć te ostatnie – pozytywne – są stosunkowo mniej liczne i najbardziej dyskusyjny jest ich wydźwięk (przykładowo hasło „bogactwo” może być przez wypowiadającego formułowane na przykład z zazdrością).

Na kolejnych miejscach uplasowały się grupy skojarzeń, których nie można już jednoznacznie podzielić ze względu na wydźwięk, cechują się bowiem dużą różnorodnością haseł. W grupie „polityka i wzajemne stosunki” (13% wskazań) znajdują się takie sformułowania, jak: „Unia Europejska”,

Co piąte skojarzenie Polaków z Niemcami dotyczy wojny, ale niewiele mniej liczne są grupy skojarzeń neutralnych (kraj) oraz pozytywnych (dobrobyt)

„euro”, „imigranci”, oraz określenia bliskości relacji z Polską: „dobry partner”, „sojusznik”. Nowością jest kilkakrotne skojarzenie z Rosją: „kolaboranci z Rosją”.

Nadal w skojarzeniach pada także nazwisko byłej kanclerz Angeli Merkel (piętnastokrotnie – dla porównania nazwisko Olafa Scholza pojawiło się jedynie raz). Do tej grupy zakwalifikowaliśmy także nazwisko Donalda Tuska (łącznie siedem skojarzeń), domyślając się, że badany w swojej odpowiedzi kierował się stosowaną przez Prawo i Sprawiedliwość narracją o obecnym premierze Polski jako „niemieckim agencie”.

Skojarzenia związane z „kulturą i turystyką” są zdominowane przez „piwo” (37 wskazań), „piłkę nożną” i „Berlin”. Tym razem nie padło już jednak nazwisko Robert Lewandowski, zapewne z powodu świadomości respondentów, którzy potencjalnie by go wymienili, o zmianie barw przez piłkarza i przejściu z Bayernu Monachium do Barcelony. Kilka razy wymieniane jest zaś ono przez Niemców – Robert Lewandowski to nadal ich skojarzenie z Polską. Skojarzenia z grupy „rynek pracy” oraz „ład i porządek” stanowią już jedynie po 6% wszystkich skojarzeń. Kiedy grupa ta po pojawiła się w naszym badaniu, początkowo uzyskiwała większy odsetek wskazań.

Na końcu zestawienia umieściliśmy grupę „inne”, która w 2024 roku okazała się jednak bardzo liczna, stanowiąc 10% wszystkich skojarzeń. Połowę z niej – łącznie 5% wszystkich skojarzeń – stanowią te jednoznacznie negatywne. Należą do nich zarówno przypisywane Niemcom negatywne cechy charakteru (oszuści, kłamcy, fałszywi, nieprzyjemni), jak i hasła oznaczające negatywne emocje respondenta związane z Niemcami (złość, odraza, rozgoryczenie, obawa, strach, nic dobrego, Szwaby, liczne uprzedzenia). Dla porównania, podgrupa, która także zawsze była zaliczana do tej kategorii – pozytywne hasła wskazujące na posiadanie w Niemczech członków rodziny lub znajomych – stanowi jedynie 0,6% wszystkich skojarzeń. Niemieckie pozytywne cechy charakteru (mili, fajni, porządni ludzie) lub pozytywne (lubię ten kraj) albo neutralne odczucia wobec Niemców (obojętność, neutralne odczucia) stanowią łącznie 1% wszystkich wymienionych skojarzeń.

Skojarzenia Polaków z Niemcami w 2024 roku

Okupant, najeźdźca

wojna, druga wojna światowa, napad na Polskę, okupanci, sprawca nieszczęść drugiej wojny światowej, najeźdźca

Hitler, Goebbels, Wehrmacht, esesman, hitlerowcy

nazizm, faszyzm

obozy (zagłady, koncentracyjne), niewola, Holocaust, zbrodnia, komory gazowe, krzywdy wojenne, krematorium, ludobójstwo, Auschwitz

reparacje, odszkodowania, nie zapłacili za wywołanie drugiej wojny światowej

trudna historia

Kraj

(nasz, dobry, zachodni) sąsiad, Zachód, (wspólna) granica, Odra

Europa, (duży) kraj, państwo,

naród

Kraj dobrobytu

(szybkie) autostrady, dobre drogi,
Mercedes, BMW, Audi, Volkswagen, (dobre) samochody, przemysł samochodowy

jakość, technologiczna potęga, wysoki poziom techniki

produkty do prania mają najlepsze, chemia, słodycze, kosmetyki, zakupy,

rozwinięty kraj, komfort, bogactwo, najbogatszy sąsiad, (silna, solidna) gospodarka,
marki (dawna waluta), pieniądze, dobrobyt

wysoki socjal, opieka osób starszych, lepsze życie, dobre, spokojne życie,
(lepszy) standard życia

Polityka i wzajemne stosunki

Angela Merkel, kanclerz, Scholz

uchodźcy, imigrancki kryzys, państwo, które nie daje sobie rady z imigrantami, multikulti (które się nie sprawdziło)

euro, Unia Europejska

przyjazne państwo, partner (handlowy, gospodarczy), nasz najważniejszy partner, przyjaciele Polski, sojusznik, współpraca, dobrosąsiedzkie relacje

wróg, uzależnienie od Rosji, kolaboranci Rosji, współpraca z Putinem, wykorzystują nas, brak porozumienia, fałszywi politycy, nieprzychylność wobec Polski

mur berliński

Donald Tusk

Turystyka, kultura

Berlin, Monachium, Brama Brandemburska, Bawaria

podróże, ładne widoki, wycieczki rowerowe, wakacje

(trudny, brzydki, źle kojarzący się, ulubiony, dziwny, straszny) język

(bogata, inspirująca) kultura, różnice kulturowe, kraj z wieloma tradycjami

piwo, Oktoberfest

kiełbasa, kebab

piłka nożna, Bundesliga, Euro 2024

Rynek pracy

praca, kierunek emigracji Polaków, wyjazd do pracy, praca sezonowa

(dobre, większe) zarobki, dobra kultura pracy w korporacjach

Kraj ładu i porządku

solidność, porządek, stanowczość, organizacja, dokładność, uporządkowanie, rzetelność, dyscyplina, pracowitość, precyzja

Inne, w tym relacje osobiste i cechy charakteru

buta, oszuści, aroganci, pewni siebie, fałszywi, kłamcy, cwaniactwo, nieład, kłamcy, zaczepni, nieprzyjemni, niechęć, złość, żal, obawa, rozgoryczenie, nienawiść

OK, mili ludzie

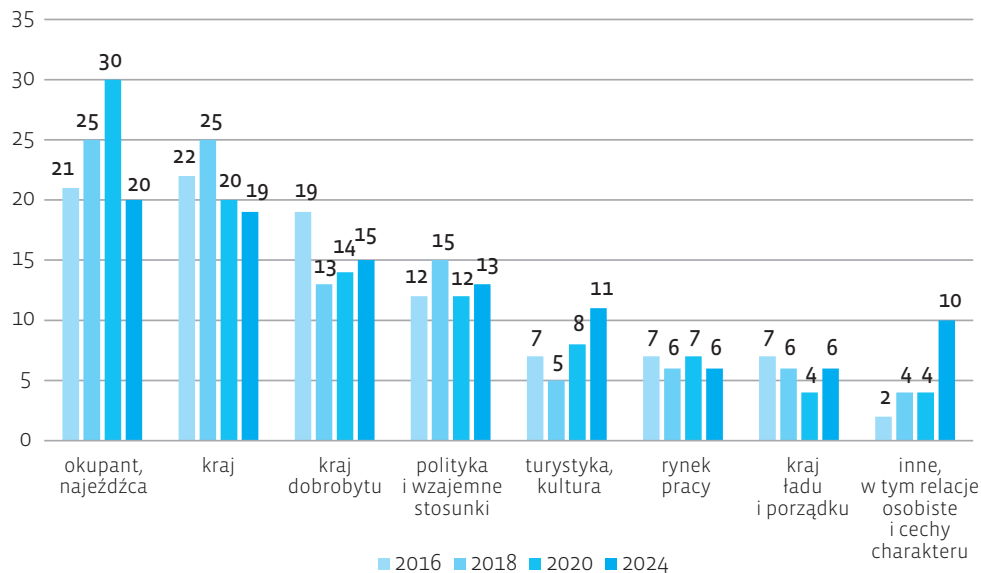
rodzina w Niemczech

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024.*

Odsetek skojarzeń Polaków w każdej z wyodrębnionych grup wahał się przez lata, w większości jednak zmiany te oscylowały na granicy błędu statystycznego. Odnosząc tegoroczne wyniki do ostatnich, z 2020 roku, można potwierdzić tę tendencję, choć z pewnymi wyjątkami. Przede wszystkim jest widoczny spadek liczebności grupy zawierającej skojarzenia z wojną i okupacją (o dziesięć punktów procentowych). Zauważalny jest również wzrost odsetka wspomnianych negatywnych skojarzeń z niemieckimi cechami charakteru lub negatywnymi emocjami, jakie Niemcy budzą w badanym. Można tu zaryzykować tezę, że choć skojarzenia wojenne mniej dominują niż pięć lat temu, to ich obecność w debacie publicznej skutecznie wywarła wpływ na negatywny wydzźwięk innych polskich skojarzeń z Niemcami. Jak ustaliliśmy, co dziesiąty badany, który jako pierwsze skojarzenie podał element związany z przeszłością, jako kolejne wymienił negatywne emocje czy niemieckie cechy charakteru. Ponieważ w wypadku znacznego odsetka skojarzeń trudno o ich jednoznaczną kwalifikację do grupy pozytywnych lub negatywnych, nie można jednak na podstawie omawianego tu pytania otwartego wyciągnąć prostego wniosku, czy obraz Niemiec i Niemców w Polsce jest pozytywny, neutralny, czy negatywny.

Odsetek skojarzeń Polaków związanych z drugą wojną światową spadł w ciągu ostatnich pięciu lat znacznie – o dziesięć punktów procentowych

Wykres 1. Co przychodzi Pani (Panu) na myśl, gdy słyszy Pani (Pan) słowo „Niemcy”? Pogrupowane według kategorii odpowiedzi Polaków z 2016, 2018, 2020 i 2024 roku (w %)

Pytanie otwarte. Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy skojarzenia.

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024*.

Wartością dodaną *Barometru Polska – Niemcy* jest fakt, że niektóre pytania – w tym o skojarzenia – powtarzano od początku prowadzenia badań,

Skojarzenia Niemców z Polską i Polakami w 2024 roku

(tanie) wakacje, stosunkowo niedrogie miejsce na wakacje, zabawa, relaks, cel podróży

piękny kraj, jeziora, morze, piękna przyroda, (fantastyczne) bałtyckie plaże, piękne krajobrazy, (piękne) wybrzeże, miasta warte zobaczenia, bursztyn

Turystyka, kultura

(trudny, piękny, wyjątkowy) język

kultura, wielu kompozytorów, zabytki

Lewandowski

Morze Bałtyckie, (stolica) Warszawa, Gdańsk, Kraków, Mazury, Śląsk

(bardzo) katolicki, bardzo pobożny

(dobre, smaczne, obfite, tłuste) jedzenie, (dobra, świetna) kuchnia, kiełbasa, drób, mięso, pierogi, kiszzone ogórki, alkohol, piwo, wódka

Kraj

Europa, członek Unii Europejskiej, Europejczycy, kraj sąsiadujący, sąsiad

(wspólna) granica, Odra

kraj, ludzie

Europa Wschodnia, kraj na wschodzie, wschodni sąsiad, wschodni Europejczycy, Słowianie, Wschód, Europa Środkowa

Polityka i wzajemne stosunki

konserwatywny, PiS, prawica, przesunięcie na prawo, Prawo i Sprawiedliwość – wrogość wobec Niemiec, polityka blokady, brak waluty euro, anty LGBT, brak demokracji, zmiana rządu, Tusk, niestabilny politycznie

nacjoniści, słaba realizacja polityki azylowej, aktywność przeciwko nielegalnym imigrantom, uchodźcom

bliska przyjaźń z sąsiednim krajem, braterstwo, przyjazne stosunki, partner w Unii Europejskiej, bliskie stosunki gospodarcze

trudne relacje

filar NATO, granica NATO, przeciwnicy Rosji

Kraj bałaganu

(stereotyp) kradzież, kradzież (samochodu), włamanie,

złomowanie samochodów, tanie papierosy

Rynek pracy

pracowici, ciężko pracujący

koledzy z pracy, (tania) siła robocza

(dobre) opiekunki, pracownicy przy zbiorach, kafelkarze, osoby do zbierania szparagów, rzemieślnicy, pracownicy sezonowi, specjaliści

Dobrobyt - bieda

biedni, ubóstwo

innowacyjni, bardzo wysoko rozwinięty, ożywienie gospodarcze, rozwijająca się gospodarka, dynamiczny, *high-tech*

tanie zakupy, niedrogo, polski rynek, samochody, tania benzyna, tanie papierosy

Cechy charakteru

(bardzo) gościnni, (bardzo) mili, (bardzo) przyjaźni, serdeczni, uprzejmi, rzetelni, elastyczni, konsekwentni, otwarci ludzie, weseli ludzie, pomocni, towarzyscy

niepunktualni, hałaśliwi, nieprzyjaźni, obsesyjni, niesympatyczni

duma narodowa

Historia

druga wojna światowa, początek drugiej wojny światowej, napaść przez Niemcy, Auschwitz, inwazja, niemiecka wojna inwazyjna, obozy koncentracyjne

ucieczka i wypędzenie, Prusy Wschodnie, dawne niemieckie terytoria wschodnie

żądania reparacji od Niemiec

„Solidarność”, byłe państwo bloku wschodniego, Lech Wałęsa, komunizm

(wielka, tragiczna, bolesna, wspólna) historia

Inne

babcia, dom moich rodziców, dziadkowie wypędzeni, korzenie moich dziadków, kraj urodzenia mojego ojca, krąg przyjaciół, krewni, dziewczyna z Polski, członkowie rodziny

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024.*

stąd możliwe są porównania obejmujące nawet dłuższy okres. Należy jednak mieć na uwadze, że grupy kategorii były częściowo inne, stąd niemożliwe są bezpośrednie zestawienia. Jeśli jednak analizować tendencje, a nie konkretne wartości, można stwierdzić, że niektóre zmiany są szczególnie wyraźne. Niewielka obecnie grupa skojarzeń „kraj ładu i porządku” przez lata (na przykład w 2000 roku i w 2008 roku) była najliczniejsza. Skojarzenia historyczne plasowały się zazwyczaj niewiele niżej, czasami wyprzedzając tę grupę skojarzeń (jak w 2005 roku).

Kategorie skojarzeń w badaniach Niemców wyglądają inaczej, ponieważ Niemcy wymieniają inne asocjacje, kiedy słyszą nazwę sąsiedniego kraju i jego mieszkańców. Co czwarte skojarzenie Niemców

Co czwarte skojarzenie Niemców z Polską ma związek z pięknymi polskimi krajobrazami oraz spędzaniem w Polsce urlopu

z Polską jest związane z turystyką i kulturą (co oznacza konotacje pozytywne: urlop, dobra kuchnia, smaczne jedzenie, piękne zabytki, natura, wspaniałe krajobrazy), a co piąte – z krajem i jego mieszkańcami (tu nadal znaczny odsetek stanowią hasła „Europa Wschodnia”, „wschodni Europejczycy”).

Znaczną pod względem liczby wskazań grupę stanowią „cechy charakteru” (17%). Ta ostatnia dzieli się na – zdecydowanie liczniejsze – skojarzenia z pozytywnymi cechami Polaków (10,5% wszystkich skojarzeń: gościnni, przyjacielscy, mili), jak i ze skojarzeniami negatywnymi (4% wszystkich wskazań: niesympatyczni, głośni).

Kolejne grupy są już zdecydowanie mniej liczne – stanowią po 5–6% wszystkich skojarzeń, a dotyczą polityki i wzajemnych relacji, dobrobytu lub biedy w Polsce, historii, rynku pracy oraz panującego, według badanych, w Polsce nieporządku.

Na „polityczne” asocjacje składają się skojarzenia związane z dobrymi polsko-niemieckimi stosunkami i partnerstwem, obecnością w Niemczech Polaków oraz przynależnością Polski do NATO. Kilka razy wymienione jest nazwisko Donalda Tuska i podobnie kilka razy skojarzenie świadczy o świadomości zmiany władzy, jaka zaszła w Polsce, kilka jednak sugeruje brak tej świadomości. Pojedyncze odnoszą się do udzielanego wsparcia dla Ukrainy czy toczącej się tam wojny.

Tradycyjnie w jednej grupie znalazły się pozytywne i negatywne skojarzenia dotyczące polskiego poziomu rozwoju. Hasła opisujące Polskę jako kraj ubogi i zacofany należą do rzadkości, ogółem stanowią 0,8% wszystkich skojarzeń, podobnie jak odwołania do polskiego szybkiego rozwoju gospodarczego czy nowoczesności – 1,4% wskazań. Pozostałe, najliczniejsze – prawie 4% z tej grupy – to skojarzenia z tanimi zakupami w Polsce, w tym z zakupami na *Polenmarkt*. Nazwa ta od lat przewija się wśród niemieckich skojarzeń z Polską.

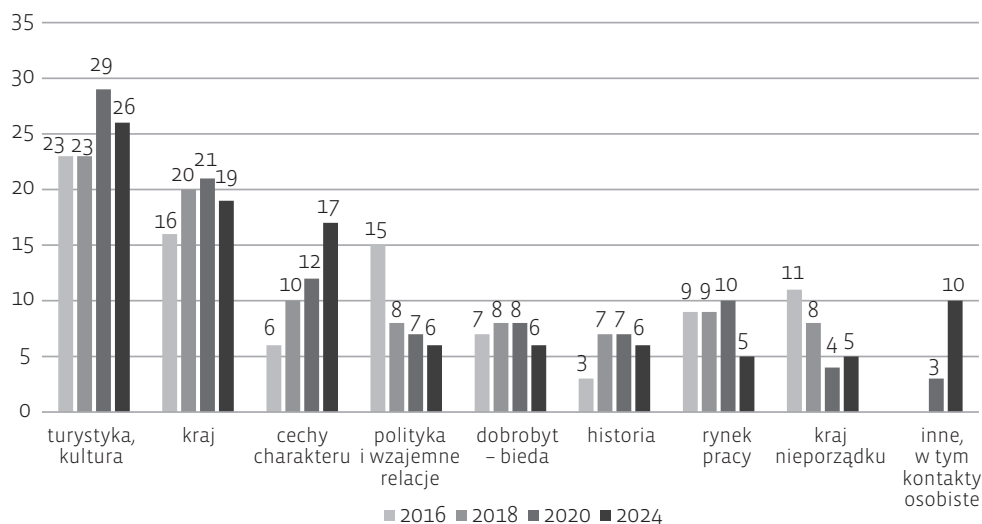
Skojarzenia historyczne dzielą się na związane z drugą wojną światową (łącznie 2,5% wszystkich skojarzeń), w tym polskimi żądaniami wypłaty reparacji, i odnoszące się do najnowszej historii – bloku wschodniego oraz upadku komunizmu. Jednoznacznie widać więc różnice w liczbie takich skojarzeń w porównaniu ze skojarzeniami po polskiej stronie.

Skojarzenia historyczne stanowią jedynie kilka procent skojarzeń Niemców z Polską

Wreszcie przez lata wyodrębnialiśmy w naszych badaniach skojarzenia świadczące o panujących w Polsce problemach, między innymi korupcji czy złej infrastrukturze. Hasła te obecnie pojawiają się już śladowo, w pojedynczych odpowiedziach. Zdecydowanie największą podgrupę stanowią tu stwierdzenia, że Polacy kradną (4% wszystkich skojarzeń). Negatywnego wydźwięku nie mają zaś, jak bywało zwłaszcza w latach wstępowania Polski do Unii Europejskiej, skojarzenia dotyczące podejmowania przez Polaków pracy w Niemczech. Obecnie odpowiedzi z tego zakresu albo jednoznacznie chwalą Polaków („dobrzy pracownicy”), albo są neutralne, nie ma zaś w ogóle mowy o „zabieraniu Niemcom pracy” czy „zaniżaniu płac” – jak kiedyś.

W kategorii „inne” bardzo wyraźnie w tym roku były zauważalne skojarzenia z własnymi polskimi korzeniami lub prywatną znajomością osób w Polsce bądź Polaków w Niemczech. Wobec kilkunastu takich skojarzeń w 2020 roku teraz mieliśmy ich ponad siedemdziesiąt.

Wykres 2. Co przychodzi Pani (Panu) na myśl, gdy słyszy Pani (Pan) słowo „Polska” lub „Polacy”? Pogrupowane według kategorii odpowiedzi Niemców z 2016, 2018, 2020 i 2024 roku (w %)

Pytanie otwarte. Respondenci mogli wskazać nie więcej niż trzy skojarzenia.

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Analiza zmian w odsetkach wskazań poszczególnych grup skojarzeń, podobnie jak po polskiej stronie, wskazuje, że w porównaniu z 2020 roku my-

ślenie Niemców o Polsce nie uległo zdecydowanym zmianom. Stosunkowo mniej jest asocjacji związanych z rynkiem pracy, a więcej – z cechami charakteru.

Odnosząc się do najwcześniejszych wyników badań wizerunkowych, które jednak były prowadzone z podziałem na inne niż obecnie kategorie, można zauważyć, że historia podobnie nigdy nie była w skojarzeniach Niemców na czołowych miejscach, choć kilkanaście lat temu oscylowała na poziomie kilkunastu procent. Rzadsze zaś niż obecnie, zwłaszcza przed 2004 rokiem, były skojarzenia dotyczące cech charakteru, jak i turystyki czy atrakcyjności kraju. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej asocjacje związane z tą ostatnią dziedziną stawały się coraz liczniejsze.

Opinie o kraju sąsiada

Na wizerunek kraju sąsiada składają się liczne zakorzenione, często od bardzo dawna, stereotypy, które ulegają zwykle dość powolnej modyfikacji pod wpływem nowych informacji, zaczerpniętych zarówno z bezpośredniego doświadczenia, jak i – znacznie częściej – z mediów tradycyjnych czy tak zwanych mediów społecznościowych. W tej części badania pytaliśmy o wymiary wizerunku Polski i Niemiec, które bezpośrednio odnoszą się do funkcjonowania instytucji demokratycznych, przestrzegania praw obywatelskich czy poziomu rozwoju kraju sąsiada.

Polacy o Niemczech

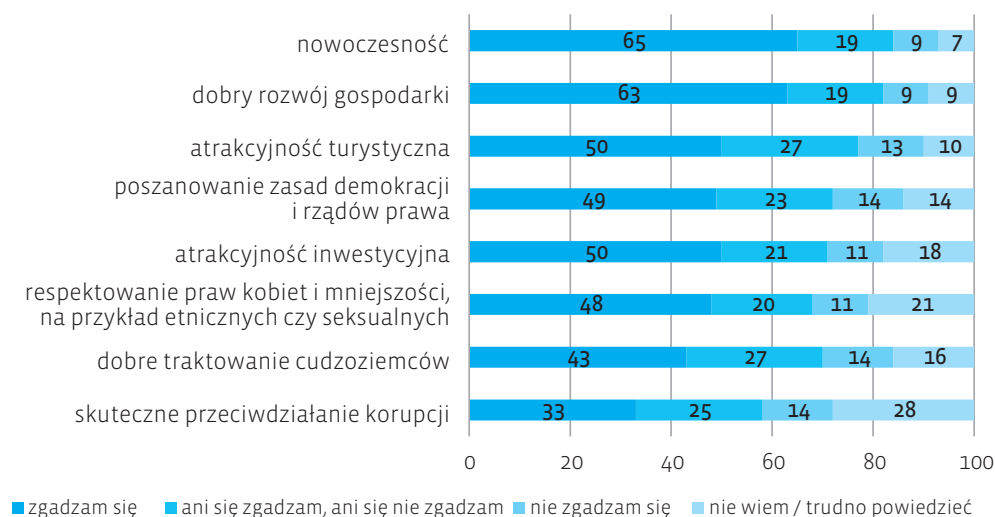
Na temat funkcjonowania Niemiec jako kraju szczególnie często można było w ostatnich latach usłyszeć w związku z procesem przyjmowania i integrowania imigrantów. W miesiącach poprzedzających realizację obecnego badania do polskiej opinii publicznej docierały także liczne doniesienia o strukturalnych wyzwaniach dla niemieckiej gospodarki, wykraczających poza okresowy spadek koniunktury gospodarczej. Część komentatorów wyrażało wątpliwości, czy Niemcy mogą nadal być dla Polski pewnym ideałem nowoczesnego państwa. Inaczej niż w poprzednich latach, takie wątpliwości przejawiały osoby spoza grona polityków czy komentatorów tradycyjnie krytycznych bądź niechętnych wobec tego kraju. Dlatego w tegorocznym badaniu zadaliśmy – poza standardowymi pytaniami o rozwój gospodarczy i opłacalność inwestowania – pytanie o to, czy Polacy uważają, że Niemcy to kraj nowoczesny. Okazało się, że większość (65%) polskiego społeczeństwa

Wizerunek Niemiec jako nowoczesnego kraju o silnej gospodarce nadal dominuje w myśleniu Polaków

nadal postrzega Niemcy jako kraj nowoczesny. Podobny odsetek badanych uważa, że niemiecka gospodarka dobrze się rozwija, a co drugi badany jest przekonany, że w Niemczech warto inwestować (w tej ostatniej kwestii co piąty badany nie miał zdania, stąd zapewne od-

setek odpowiedzi pozytywnych jest mniejszy niż na dwa wspomniane wyżej pytania). Można zatem powiedzieć, że wizerunek Niemiec jako nowoczesnego kraju o silnej gospodarce nadal dominuje w myśleniu Polaków. Jednak właśnie w odpowiedziach na pytanie o stan niemieckiej gospodarki widać pewien trend spadkowy – zaledwie dwa lata temu, w badaniu z 2022 roku, aż 74% polskich respondentów uważało, że niemiecka gospodarka dobrze się rozwija.

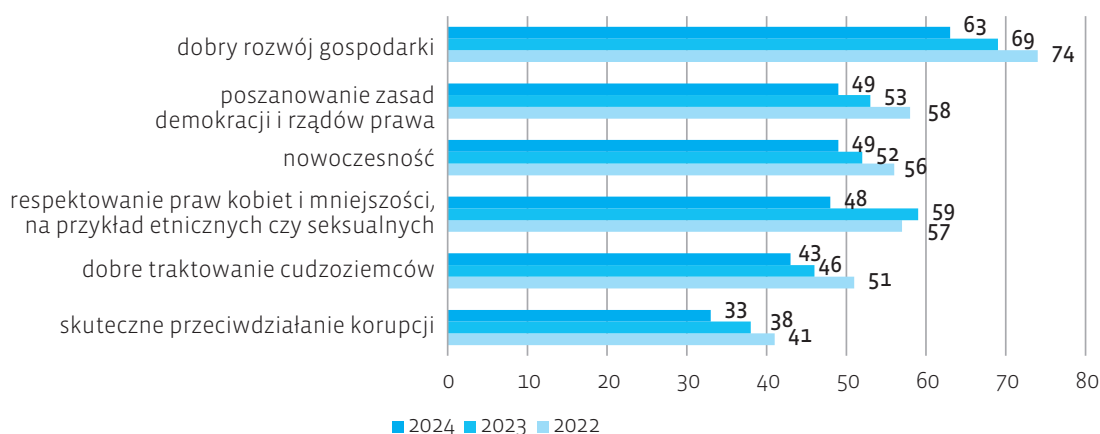
Wykres 3. Obraz Niemiec w Polsce. Odpowiedzi Polaków w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Analizując odpowiedzi Polaków przez lata prowadzenia naszego badania, wyraźnie można zauważyć, że całościowy obraz Niemiec uległ pogorszeniu – we wszystkich analizowanych aspektach odsetek odpowiedzi pozytywnych zmniejszył się o kilka punktów procentowych. Podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej spośród powtarzalnych punktów ocen pozytywnych zbiera dobry rozwój niemieckiej gospodarki, a najmniej – sposób traktowania cudzoziemców oraz skuteczność przeciwdziałania korupcji. Jednocześnie warto odnotować, że stosunkowo niewielki odsetek polskich respondentów daje oceny negatywne – jest tych ocen w każdym wypadku mniej niż opinii neutralnych. Co ciekawe, zaledwie 1,4% wszystkich badanych dało oceny negatywne na każde z siedmiu pytań, a 12% respondentów odpowiedziało pozytywnie na wszystkie pytania.

Wykres 4. Obraz Niemiec w Polsce. Pozytywne odpowiedzi Polaków w 2022, 2023 i w 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024*.

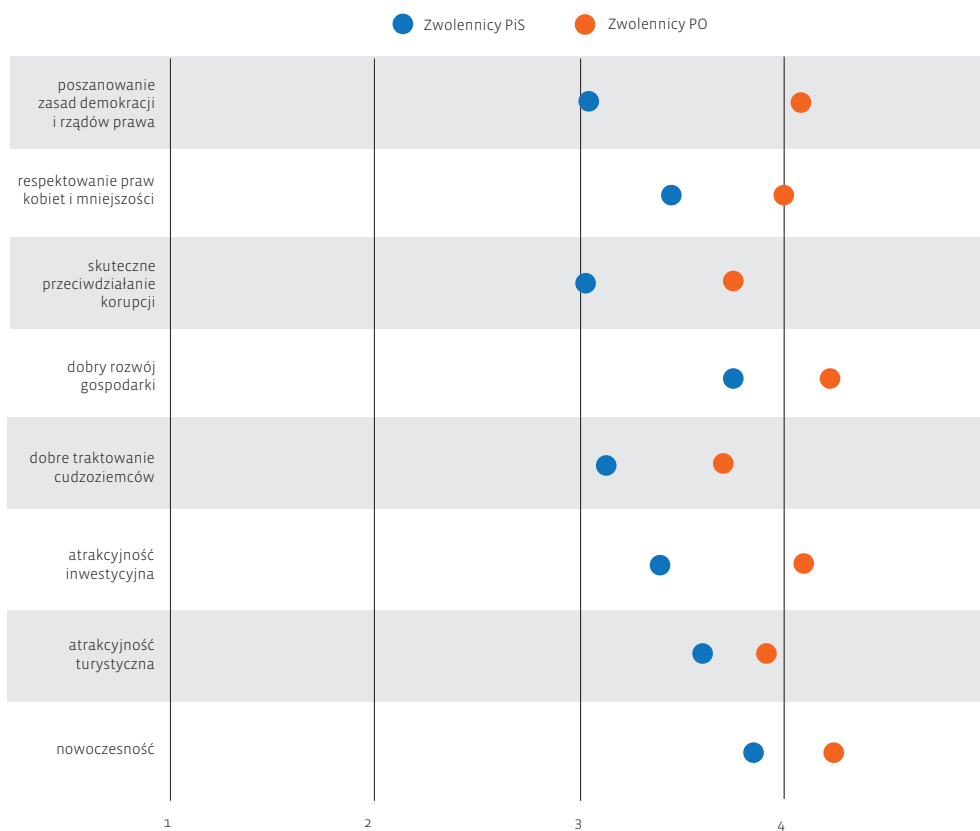
Młodszy respondenci, szczególnie w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat, zwykle bardziej krytycznie oceniają poszczególne wymiary wizerunku Niemiec. Podobnie jest w takich grupach, jak osoby z podstawowym lub niższym wykształceniem czy mieszkańcy wsi. Mniejsze odsetki ocen pozytywnych w tych grupach nie zawsze oznaczają, że badani wybierają w tych wypadkach częściej oceny negatywne. Zwykle takie osoby wskazują odpowiedź „nie wiem / trudno powiedzieć”.

Podobnie jak w poprzednich latach, najbardziej istotną zmienną kształtującą opinie Polaków na temat Niemiec są przekonania polityczne respondentów. W każdym z wyżej opisanych wymiarów zwolennicy Koalicji Obywatelskiej udzielali wyraźnie bardziej pozytywnych odpowiedzi na temat Niemiec niż wyborcy Prawa i Sprawiedliwości. Warto jednak tutaj odnotować, że także uśrednione opinie zwolenników Prawa i Sprawiedliwości są w każdym wypadku wyższe od wartości 3,00, czyli oceny neutralnej. Można więc powiedzieć, że przeciętny zwolennik Prawa i Sprawiedliwości ma na temat Niemiec jako kraju opinię neutralną lub umiarkowanie pozytywną.

Region, w którym zamieszkują respondenci, także nie odgrywa istotnie statystycznej roli. Jedyny wyjątek to przekonanie o atrakcyjności turystycznej Niemiec, które jest silniejsze w sąsiadujących z Niemcami przygranicznych regionach Polski.

Podobnie jak w poprzednich latach, najbardziej istotną zmienną kształtującą opinie Polaków na temat Niemiec są przekonania polityczne respondentów

Wykres 5. Obraz Niemiec w Polsce. Średnie odpowiedzi Polaków w 2024 roku, z podziałem na zwolenników Prawa i Sprawiedliwości (PiS) oraz Koalicji Obywatelskiej (KO)

Badani udzielali odpowiedzi na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało, że z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się nie zgadzają, a 5 – że zdecydowanie się z nim zgadzają.

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024*.

Niemcy o Polsce

Niemieccy respondenci mają trudności w jednoznacznym ocenieniu Polski. Odpowiedzi pozytywne, poza jednym wyjątkiem: kraj atrakcyjny turystycznie – 56%, nigdy nie stanowią większości. Ponadto wprowadzie zawsze – i to zdecydowanie – przewyższają one częstotliwością opinie negatywne, ale bardzo liczne są grupy badanych wybierających odpowiedzi ze środka skali (od 24% do 31%) albo deklarujących brak opinii na dany temat (od 8% do 27%). Nie jest to w badaniach z cyklu *Barometr Polska – Niemcy* nowość, podobne tendencje obserwujemy w odpowiedziach na to pytanie od lat. Świadczą one przede wszystkim o braku wiedzy niemieckich respondentów na temat Polski i jej funkcjonowania jako państwo. Aczkolwiek w ostatnich latach pewna grupa niemieckich badanych może również mieć

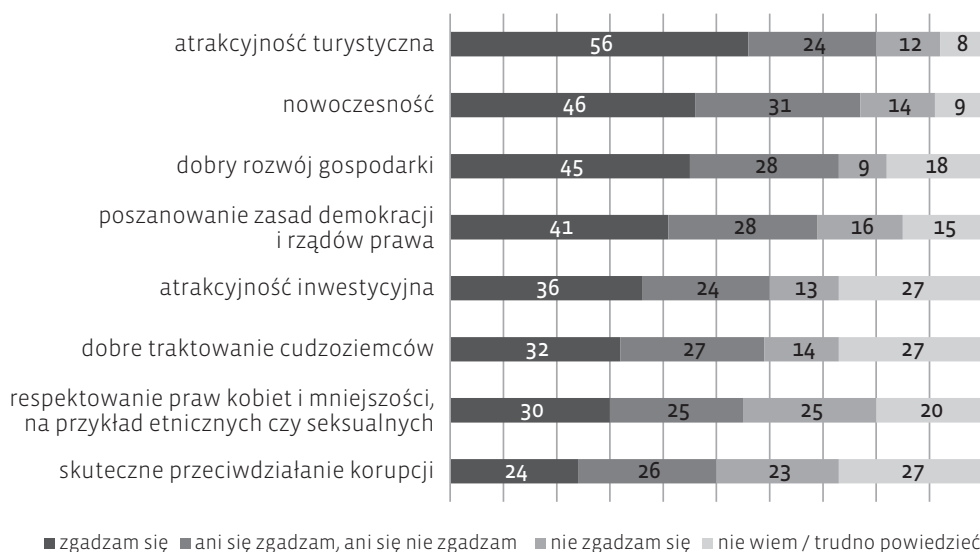
Niemieccy respondenci mają trudności w jednoznacznym ocenieniu Polski. W wielu odpowiedziach znaczny ich odsetek nie ma zdania lub wybiera opinię ze środka skali. Jest to tendencja niezmienna od lat

trudności z odpowiedzią, będąc świadomym wielu reform, które wdrażano w Polsce. Nie umieją oni wówczas ocenić, czy sytuacja po danej reformie jest pozytywna, czy negatywna. W rok po wyborach parlamentarnych w Polsce i kilka miesięcy po zmianie władzy, która zapoczątkowała proces zmian, te trudności w ocenach tym bardziej mogły się nasilić.

Najwięcej poparcia wśród Niemców zbiera stwierdzenie, że Polska jest krajem atrakcyjnym turystycznie (56%). Niewiele mniej niż połowa badanych uważa zaś, że Polska to kraj nowoczesny (46%), o dobrze rozwijającej się gospodarce (45%). Niemcy wyraźnie zaś nie umieją ocenić polskiego stanu walki z korupcją, gdyż wszystkie wskazania na skali oscylują wobec podobnych wartości. Jedynie niewiele więcej niż co trzeci Niemiec przekonany jest z kolei, że w Polsce warto inwestować. Jednocześnie, jak wskazują badania prowadzone przez Niemieckie Izby Przemysłowo-Handlowe, pogląd ten reprezentuje zdecydowana większość niemieckich firm, które prowadzą interesy z Polską lub w Polsce. Przekaz ten najwyraźniej nie przebija się do niemieckiej opinii publicznej.

Analizując wszystkie odpowiedzi, można stwierdzić, że 11% badanych Niemców wystawia same oceny pozytywne, a jedynie niecały procent – same negatywne.

Wykres 6. Obraz Polski w Niemczech. Odpowiedzi Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024*.

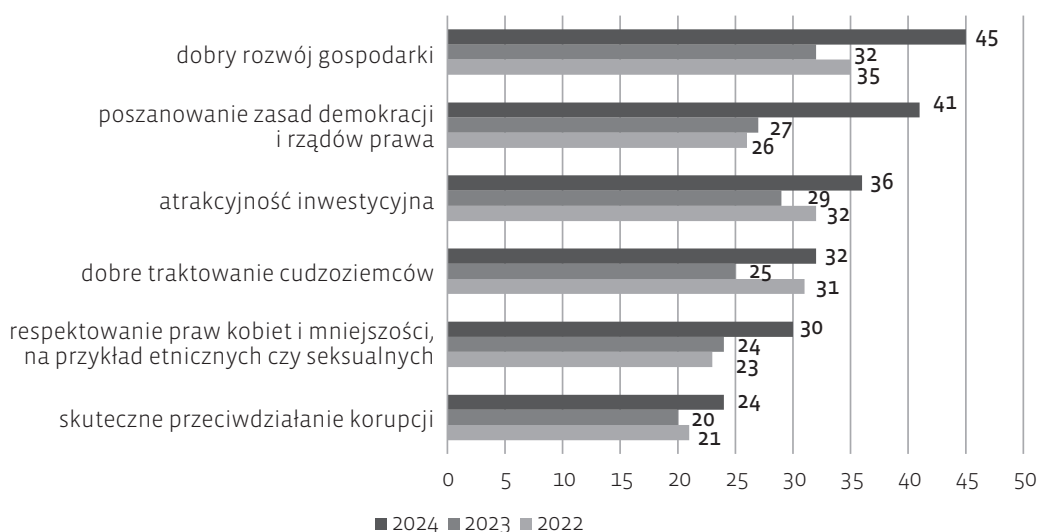
Odpowiedzi różnicuje miejsce zamieszkania respondenta. Osoby ze wschodu Niemiec częściej uważają, że w Polsce są respektowane zasady demokracji, skutecznie walczy się z korupcją, inwestycje są opłacalne, Polska jest krajem atrakcyjnym turystycznie i nowoczesnym. Ze względu na wiek wyróżniają się zaś badani trzydziestolatkowie, którzy w porównaniu

z każdą inną grupą wiekową stosunkowo częściej pozytywnie wyrażają się o Polsce. Kryterium różnicującym jest także wykształcenie – respondenci posiadający dyplom ukończenia studiów wyższych każdorazowo znacznie częściej od każdej innej grupy badanych mają pozytywne opinie o Polsce.

Na tle innych partii można wyróżnić wyborców liberałów, którzy uważają, że w Polsce korupcja jest skutecznie zwalczana, gospodarka dobrze się rozwija, cudzoziemcy są dobrze traktowani (tu podobnie częściej niż inni uważają wyborcy Alternatywy dla Niemiec, a zwolennicy Lewicy mają skrajnie odmienne opinie), oplaca się inwestować, a Polska to kraj nowoczesny (w obu wypadkach – podobnie wyborcy Alternatywy dla Niemiec).

Omawiane tu odpowiedzi są szczególnie interesujące z punktu widzenia wspomnianej już zmiany władzy w Polsce. Przez ostatnie lata Polska jako państwo miała w Niemczech bardzo złe opinie, które obejmowały większość dziedzin życia. Było to spowodowane stosunkowo wieloma doniesieniami medialnymi, które opisywały polską rzeczywistość w tonie pełnym obaw lub krytyki. Nie mniej ważne było jednak także schematyczne myślenie, że w Polsce ogólnie dzieje się obecnie źle, więc niezależnie od dziedziny należy wystawić jej negatywne oceny. Realizując badanie prawie na rok po polskich wyborach parlamentarnych 2023 roku, zwróciliśmy szczególną uwagę na sprawdzenie, czy zmiana rządów przyniosła także zmianę opinii.

Wykres 7. Obraz Polski w Niemczech. Pozytywne odpowiedzi Niemców w 2022, 2023 i w 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024.*

Odpowiedzi Niemców na temat Polski pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że w porównaniu z poprzednim rokiem nastąpiła wyraźna poprawa wizerunku Polski w Niemczech. Oceny funkcjonowania polskiego państwa w różnych dziedzinach poprawiły się o co naj-

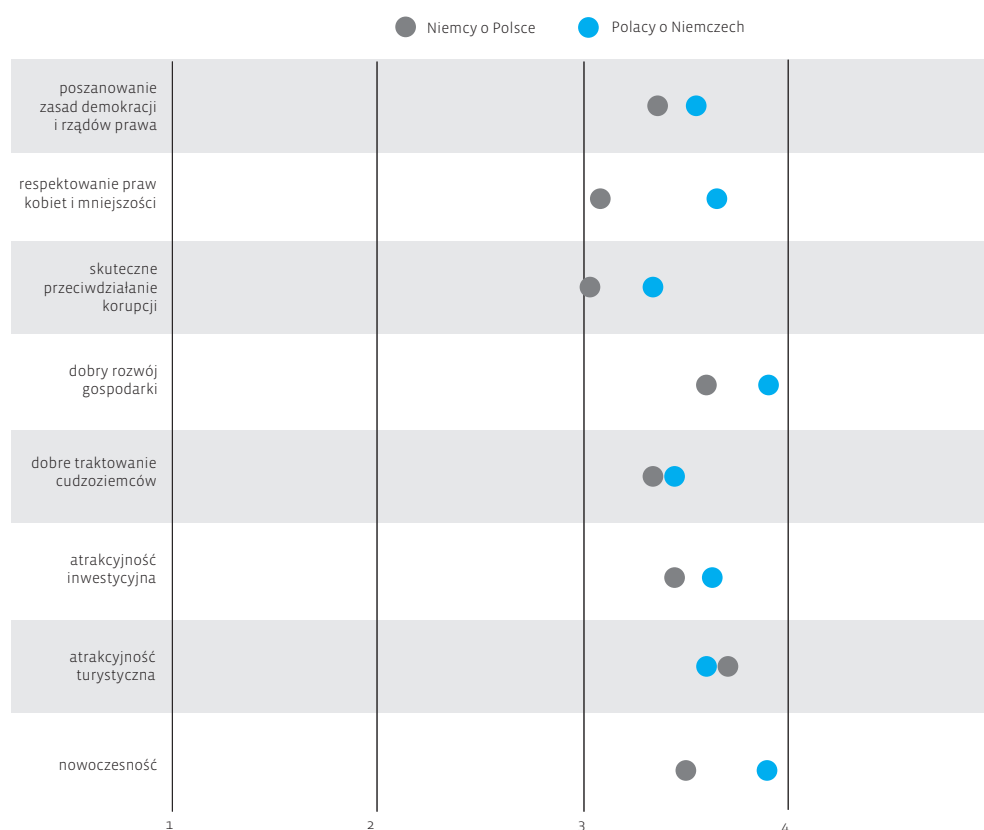
W porównaniu z 2023 rokiem nastąpiła wyraźna poprawa wizerunku Polski w Niemczech

mniej cztery aż do czternastu punktów procentowych. Największą poprawę odnotowaliśmy dla argumentu „szanuje się zasady demokracji i rządów prawa”, czyli temacie najbardziej krytykowanym, także w niemieckich mediach, w ostatnich latach.

Polacy o Niemczech i Niemcy o Polsce

W celu zaobserwowania różnic we wzajemnym wizerunku zestawiliśmy średnią odpowiedzi udzielanych po obu stronach granicy. W prawie wszystkich obszarach obraz Niemiec w oczach Polaków jest lepszy niż obraz Polski u Niemców, choć nie zawsze różnice są bardzo duże. Od tej reguły istnieje jeden wyjątek – jak już wspomniano, Niemcy częściej wskazują Polskę jako kraj atrakcyjny turystycznie. Jest to zbieżne ze skojarzeniami wymienionymi w pytaniu otwartym. Ponadto wszystkie średnie świadczą o ogólnie raczej dobrym niż złym wizerunku drugiego państwa.

Wykres 8. Obraz Niemiec w Polsce i Polski w Niemczech. Średnia odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku

Badani udzielali odpowiedzi na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało, że z wymienionym stwierdzeniem zdecydowanie się nie zgadzają, a 5 – że zdecydowanie się z nim zgadzają.

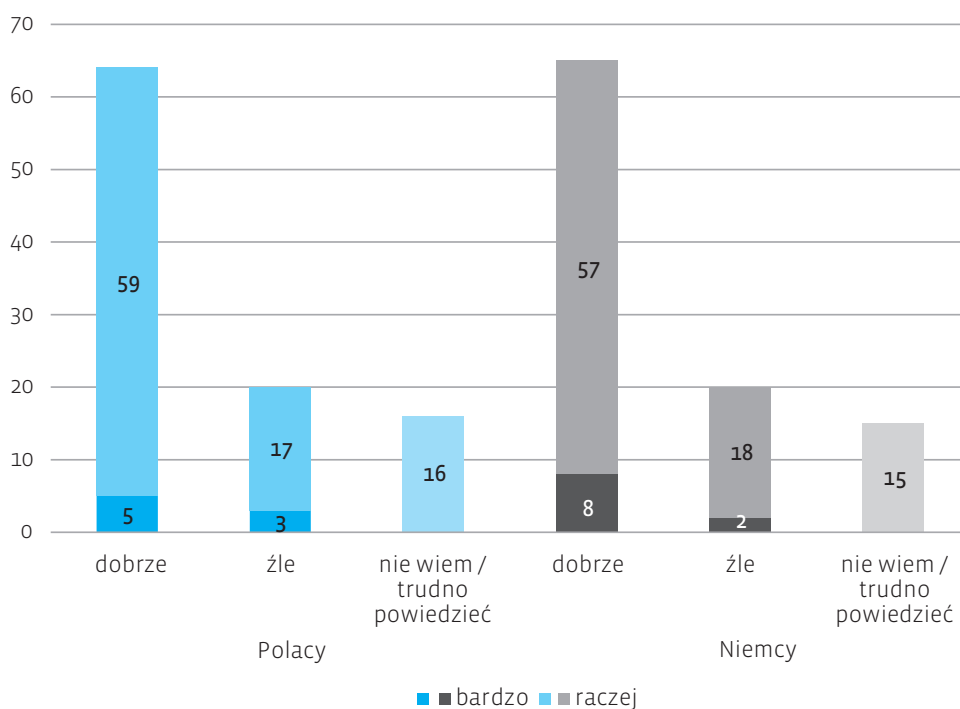
Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024*.

W naszych badaniach regularnie pytamy o ocenę stosunków dwustronnych między Polską a Niemcami. W 2024 roku Polacy i Niemcy byli zgodni w ocenach, że stan relacji polsko-niemieckich jest dobry – twierdzi tak po obu stronach granicy ponad dwie trzecie badanych, a co piąty uważa, że stosunki są złe. Symboliczne jest zrównanie się odsetków ocen zarówno pozytywnych, jak i negatywnych w Niemczech i w Polsce.

Polacy i Niemcy są zgodni w ocenach, że stan relacji polsko-niemieckich jest dobry – twierdzi tak po obu stronach granicy dwie trzecie badanych, a co piąty uważa, że stosunki są złe

Wykres 9. Jak układają się stosunki między Polską i Niemcami? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

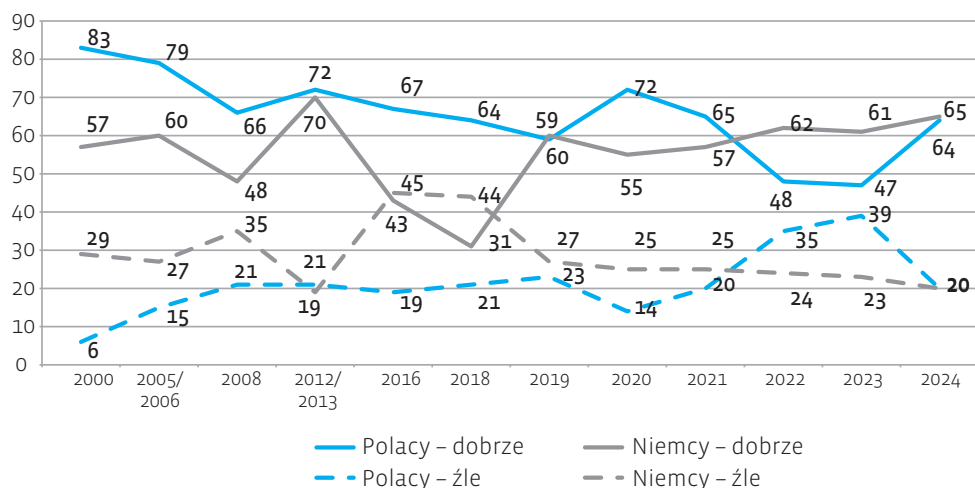

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Podobnie jak w wypadku wizerunku Polski w Niemczech, także w ocenie stosunków polsko-niemieckich nastąpiła w ostatnim roku istotna zmiana, bardziej wyraźna po stronie polskiej – tu bowiem odsetek pozytywnych ocen wzrósł z 47% do 64%, a więc aż o siedemnaście punktów procentowych. W Niemczech ten wzrost ocen pozytywnych był niższy (o cztery punkty procentowe). Po niemieckiej stronie w ostatnich pięciu latach jest zauważalna zdecydowanie mniejsza dynamika zmian opinii niż w tym sa-

mym czasie w Polsce, wahania między poszczególnymi latami utrzymują się bowiem na poziomie pięciu punktów procentowych. Obecny poziom ocen pozytywnych w Niemczech jest jednocześnie najwyższy, a negatywnych – najniższy od początku realizowania przez nas polsko-niemieckich badań wizerunkowych (pomijając 2013 rok).

Wykres 10. Jak układają się stosunki między Polską i Niemcami? Odpowiedzi Polaków i Niemców w latach 2000–2024 (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Oceny stanu stosunków dwustronnych w Polsce są silnie skorelowane z sympatiami politycznymi ankietowanych. Wyborcy partii tworzących rządzącą koalicję wystawiają tym relacjom bardzo wysoką ocenę (średnio około 80% ocen pozytywnych). Na drugim biegunie ocen są wyborcy Konfederacji (42% ocen negatywnych, 36% pozytywnych), a zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości są w swoich ocenach dość podzieleni, z przewagą ocen pozytywnych (49% do 37%). Typowe zmienne, jak wiek, miejsce zamieszkania czy poziom wykształcenia respondentów, w niewielkim stopniu różnicują oceny – we wszystkich kategoriach mamy do czynienia z wyraźną przewagą ocen pozytywnych nad negatywnymi.

Mieszkańcy regionów przygranicznych częściej niż pozostałe grupy respondentów oceniali stosunki jako bardzo dobre (12% w porównaniu z 5%). Jeśli chodzi o pozostałe odpowiedzi, nie występowały istotne różnice regionalne.

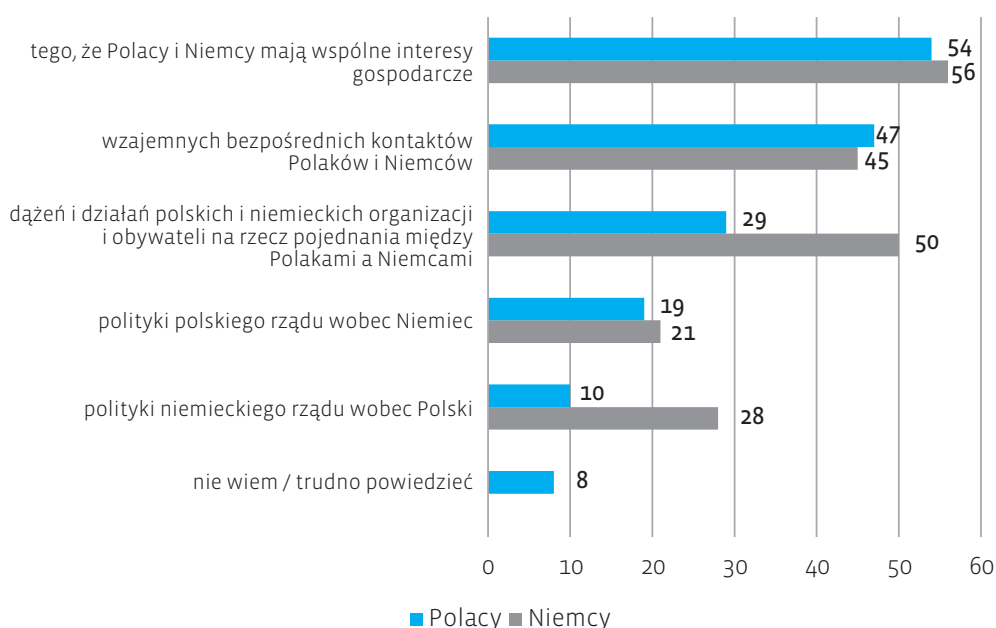
W Niemczech na ocenę stanu wzajemnych relacji wpływ ma miejsce zamieszkania – badani ze wschodnich krajów związkowych (74%) są częściej niż mieszkańcy zachodnich krajów związkowych (64%) przekonani o dobrym stanie stosunków, ale już porównując średnie ocen z obu części Niemiec – istotnych różnic nie ma. Pozostałe zmienne demograficzne nie różnicują odpowiedzi.

Powody danej oceny

Podobnie jak w 2023 roku, także teraz zapytaliśmy badanych o to, z czego, ich zdaniem, wynikają dobre lub złe stosunki między oboma krajami. Osoby, które określiły wzajemne relacje jako bardzo dobre lub dobre, najczęściej wskazywały wspólnotę interesów gospodarczych oraz intensywność bezpośrednich kontaktów Polaków i Niemców. Po stronie niemieckiej co drugi ankietowany przywołał także działania obywateli i organizacji na rzecz pojednania polsko-niemieckiego (w Polsce ten powód był mniej często wybierany). Rzadziej wskazywano zaś działania rządów obu krajów, chociaż wyraźnie więcej Niemców niż Polaków uznało, że dobre stosunki to wynik polityki niemieckiego rządu. Co piąty badany w obu krajach wskazywał politykę polskiego rządu jako przyczynę dobrych stosunków dwustronnych. Warto odnotować, że odsetek respondentów, którzy wskazali politykę polskiego rządu, podwoił się w obu krajach w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Polacy i Niemcy są zgodni, że dobre relacje wynikają przede wszystkim z łączących oba kraje interesów gospodarczych oraz bezpośrednich kontaktów obu społeczeństw

Wykres 11. Z czego głównie wynikają dobre stosunki? Są one przede wszystkim rezultatem... Odpowiedzi Polaków i Niemców, którzy ocenili relacje jako „dobre” lub „bardzo dobre”, w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Wskazywanie przez zwolenników partii rządzących i opozycyjnych różnych przyczyn dobrych relacji polsko-niemieckich wynika przede wszystkim z tego, że wyborcy Koalicji Obywatelskiej bardziej doceniają znacze-

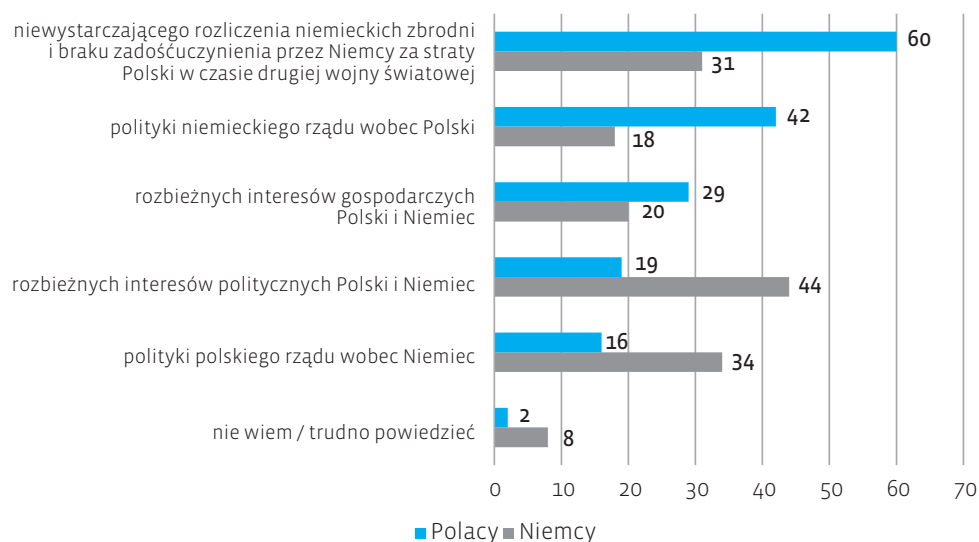
nie wspólnych interesów gospodarczych i działań na rzecz pojednania niż zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji. Mniejsze różnice występują zaś w ocenie znaczenia polityki polskiego i niemieckiego rządu. Podobnie wygląda sytuacja w odniesieniu do różnic w zależności od poziomu wykształcenia respondentów. Osoby z wyższym i ze średnim wykształceniem częściej wskazują znaczenie kontaktów gospodarczych oraz obywatelskich działań na rzecz pojednania. Działania te relatywnie częściej doceniają ankietowani ze starszych grup wiekowych. Mieszkańcy regionów przygranicznych nie różnią się istotnie od opinii ogółu społeczeństwa.

W opiniach Niemców wyróżniają się wyborcy liberałów, którzy częściej niż zwolennicy każdej innej partii wskazują jako powód dobrych relacji wagę wspólnych interesów gospodarczych. Najstarsi badani (powyżej sześćdziesiątego roku życia) stosunkowo częściej niż respondenci z innych grup wiekowych wybierają odpowiedź: działania na rzecz pojednania.

Polacy twierdzą, że stan relacji jest zły, wskazują jako przyczynę w większości niewystarczające rozliczenie niemieckich zbrodni. Największa grupa Niemców twierdzi, że powodem są rozbieżne interesy polityczne obu krajów

Badani, którzy określili stan stosunków dwustronnych jako zły lub raczej zły (20% wszystkich respondentów), mogli wskazać przyczynę takiego stanu rzeczy. Najwięcej odpowiedzi po stronie polskiej odwoływało się do niewystarczającego rozliczenia niemieckich zbrodni z okresu drugiej wojny światowej, a w dalszej kolejności – polityki niemieckiego rządu. Z kolei niemieccy respondenci najczęściej wskazywali rozbieżność politycznych interesów naszych krajów oraz politykę polskiego rządu.

Wykres 12. Z czego głównie wynikają złe stosunki? Są one przede wszystkim rezultatem... Odpowiedzi Polaków i Niemców, którzy ocenili relacje jako „złe” lub „bardzo złe”, w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Z uwagi na niewielką liczebnie grupę respondentów trudno jest wyka-
zać korelację między wyborem danej odpowiedzi a wiekiem czy wykształce-
niem respondentów. Po stronie polskiej analiza pokazuje, że zadeklarowani
zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości wskazywali politykę rządu niemieckie-
go jako przyczynę (w ich mniemaniu) złych relacji niemal dwukrotnie częś-
ciej niż zwolennicy Koalicji Obywatelskiej.

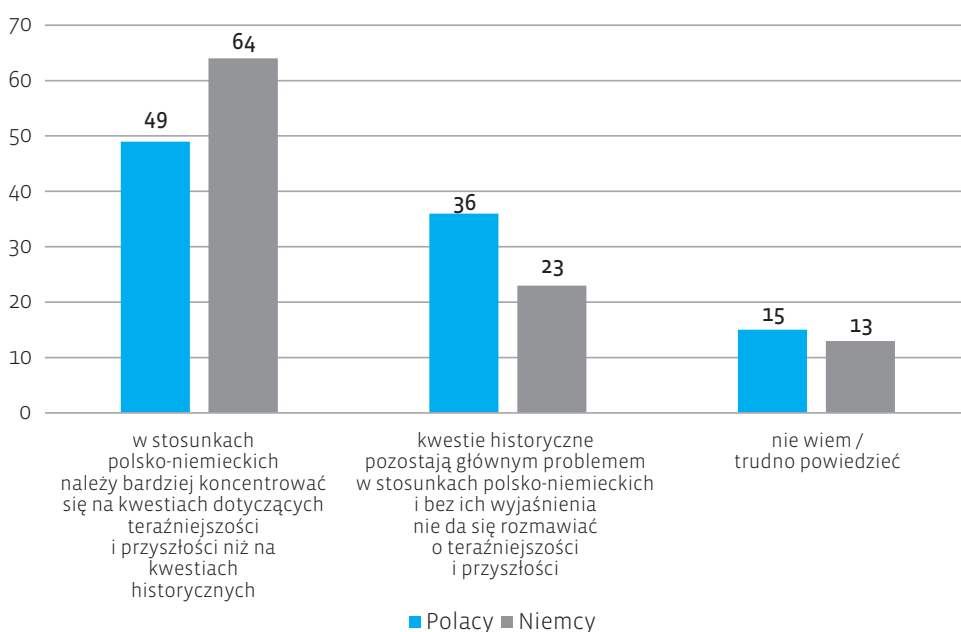
Przyszłość versus przeszłość w relacjach polsko-niemieckich

Istotna rola przeszłości w relacjach polsko-niemieckich, potwierdzona tak-
że opisanymi wyżej odpowiedziami badanych, skłania nas w ramach *Baro-
metru Polska – Niemcy* do próby ustalenia, na czym powinny się koncentro-
wać obustronne stosunki – na trudnej historii czy obecnych i przyszłych
wyzwaniach.

Połowa Polaków (49%) i dwie trzecie Niemców (64%)
jest przekonanych, że w relacjach polsko-niemieckich
należy przede wszystkim koncentrować się na spra-
wach terażniejszych i na przyszłości. Odpowiedź, że
kwestie historyczne pozostają głównym problemem
w relacjach i dopiero ich wyjaśnienie pozwoli skiero-
wać się ku przyszłości, wybierają mniejsze grupy. Pola-
cy uważają tak jednocześnie częściej niż Niemcy (36%
do 23%).

Połowa Polaków
i dwie trzecie Niemców jest
przekonanych, że w relacjach
polsko-niemieckich
należy przede wszystkim
koncentrować się na
sprawach terażniejszych i na
przyszłości

Wykres 13. We wrześniu 2024 roku przypada osiemdziesiąta piąta rocznica wybuchu drugiej wojny
światowej i napaści hitlerowskich Niemiec na Polskę. Czy obecnie w relacjach z Niemcami należy
bardziej koncentrować się na kwestiach dotyczących terażniejszości i przyszłości, czy historii? Od-
powiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy*, 2024.

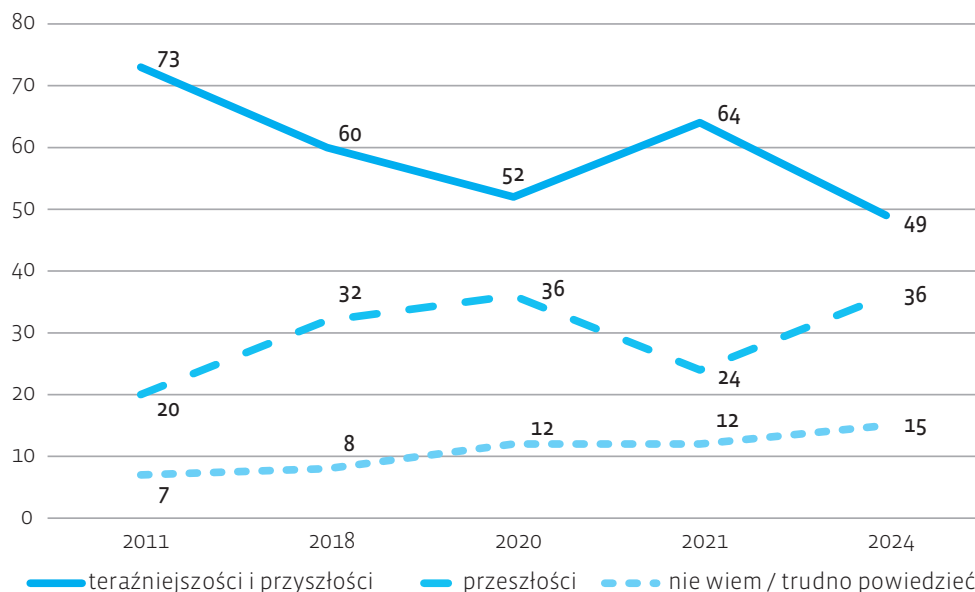
Zestawiając odpowiedzi na pytanie o stan stosunków polsko-niemieckich oraz o priorytetowy obszar, na jakim powinny się koncentrować, po polskiej stronie widać istotną zależność. Wśród polskich badanych, którzy uznają stan stosunków za dobry, 59% uważa, że należy koncentrować się na przyszłości i teraźniejszości, a wśród tych, którzy uznają stan stosunków za zły, odsetek ten wynosi 33%. W Niemczech nie ma takiej zależności.

W Polsce odpowiedź na to pytanie jest silnie skorelowana z sympatiami politycznymi badanych – ponad 60% zwolenników Prawa i Sprawiedliwości oraz niemal taki sam odsetek wyborców Konfederacji uważa, że kluczowe jest rozliczenie za okres wojny, a zwolennicy obecnie rządzącej koalicji w wyraźnej większości sądzą, że należy się skupić na obecnych i przyszłych wyzwaniach. Interesujący jest również rozkład odpowiedzi w zależności od wieku polskich respondentów. Badani z najstarszej grupy wiekowej deklaruowali zarówno ponadprzeciętne poparcie dla wyboru przyszłości, jak i dla potrzeby historycznych rozliczeń. W młodszych rocznikach stosunkowo często wskazywano odpowiedź „nie wiem / trudno powiedzieć”.

W Niemczech starsze grupy badanych – pięćdziesięciolatek, sześćdziesięciolatek i starsi – częściej niż dwudziesto- i trzydziestolatek uważają, że należy koncentrować się na teraźniejszości i przyszłości, młodszy zaś częściej wybierają odpowiedź, że to przeszłość powinna być priorytetem.

Po polskiej stronie odnotowano zdecydowaną zmianę opinii w ostatnich trzech latach. Wyraźny jest spadek odsetka Polaków, którzy uznają teraźniejszość i przyszłość za kluczowe we wzajemnych relacjach (o piętnaście punktów procentowych) i jednoczesny wzrost odsetka osób przekonanych, że kluczowym tematem w tych stosunkach powinna być przeszłość. Jest to niewątpliwie pokłosie debat inicjowanych przez polityków i kręgi związane z ekipą będącą u władzy w Polsce do 2023 roku. Koncentrowanie się przez nich w relacjach z Niemcami na żądaniu wypłacenia przez Niemcy Polsce reparacji spowodowało, że znaczna część społeczeństwa uznała to zagadnienie za kluczowe w kontaktach z zachodnim sąsiadem. Symboliczne jest, że po raz pierwszy od momentu, kiedy zaczęliśmy stawiać to pytanie, odsetek Polaków uznających sprawy obecne i przyszłe za ważniejsze od historii spadł poniżej połowy respondentów.

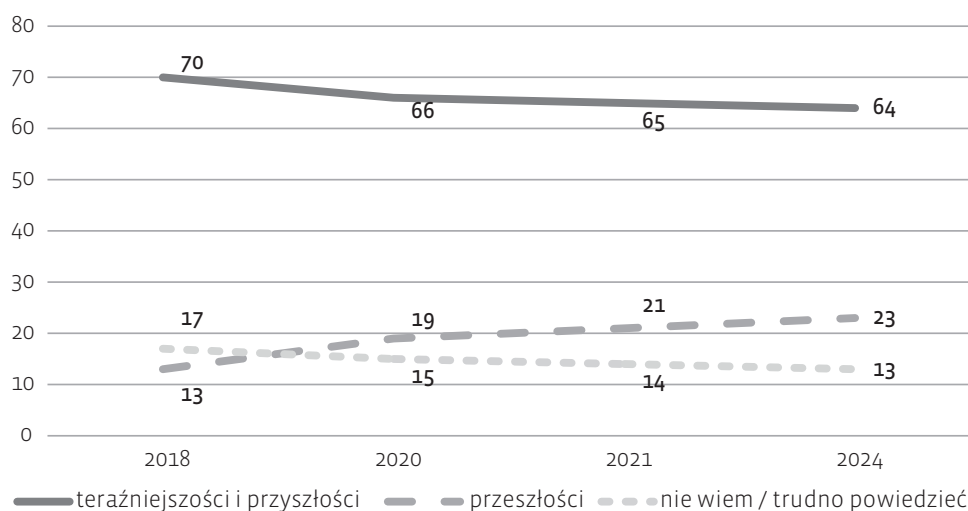
Wykres 14. Czy w relacjach z Niemcami należy bardziej koncentrować się na kwestiach dotyczących teraźniejszości i przyszłości, czy przeszłości? Odpowiedzi Polaków w 2011, 2018, 2020, 2021 i 2024 roku (w %)

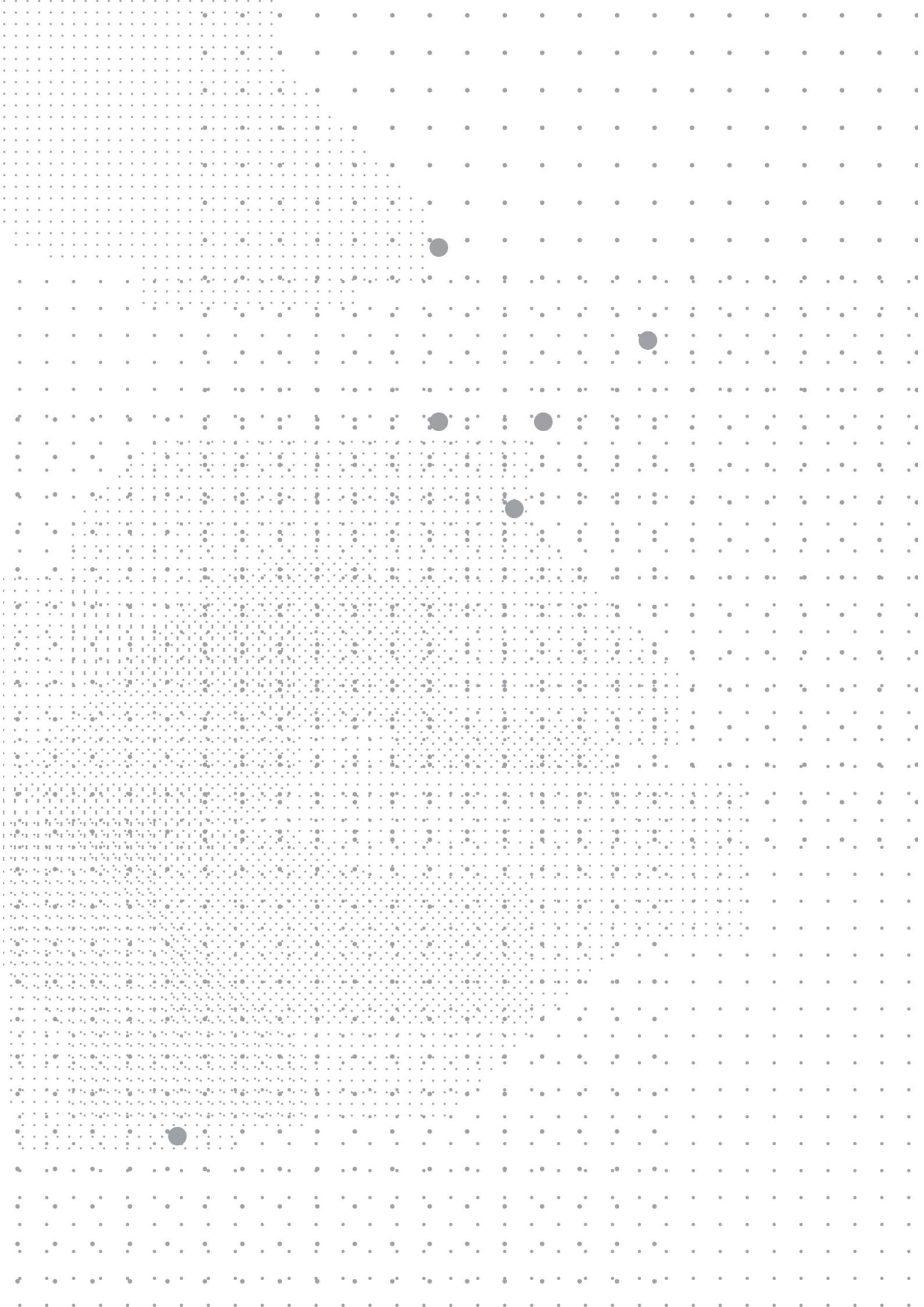
Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Po niemieckiej stronie poczucie, że we wzajemnych relacjach najważniejsze są teraźniejszość i przyszłość, jest prawie niezmiennie w ostatnich latach (64–70%). Odnotowuje się jedynie pewien niewielki – na granicy błędów statystycznego – spadek odsetka tych opinii (o jeden punkt procentowy co badanie) oraz równie powolny wzrost odsetka badanych, którzy wybierają odpowiedź „historia”.

Wykres 15. Czy w relacjach z Polską należy bardziej koncentrować się na kwestiach dotyczących teraźniejszości i przyszłości, czy przeszłości? Odpowiedzi Niemców w 2018, 2020, 2021 i 2024 roku

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Jednym z istotnych obszarów współpracy polsko-niemieckiej i wzajemnego postrzegania się pozostaje polityka europejska. Po latach, kiedy Polacy uznawali Niemców za gwarantów prawidłowego funkcjonowania Wspólnoty, przyszły okresy zwątpienia w słuszność niemieckich decyzji i stylu postępowania na arenie europejskiej. Niemcy z kolei mieli zawsze trudności z oceną roli Polski w Europie, co wynikało częściowo z braku wiedzy na temat polskich działań, a częściowo ze zmieniającej się polskiej polityki europejskiej i stylu jej prowadzenia, a co za tym idzie – również przekazu medialnego o polskiej polityce. Pytanie związane z obecnymi ocenami w tym zakresie jest więc regularnie zadawane w *Barometrze Polska – Niemcy*.

Po zmianie rządu w Polsce wiele mówiło się o konieczności i szansach na wzmocnienie instrumentu z obszaru polityki europejskiej – Trójkąta Weimarskiego. Jest to format współpracy Polski, Niemiec i Francji, polegający przede wszystkim na spotkaniach na poziomie szefów państw i rządów oraz ministrów spraw zagranicznych, wymianie informacji i wzajemnych konsultacjach, głównie w kwestiach europejskich. Może także służyć podejmowaniu wspólnych inicjatyw. Stąd w tegorocznym *Barometrze* chcieliśmy się dowiedzieć, czy jest to format znany oraz jakie obszary dla współpracy w jego ramach widzą Polacy i Niemcy.

Ocena sposobu prowadzenia polityki europejskiej

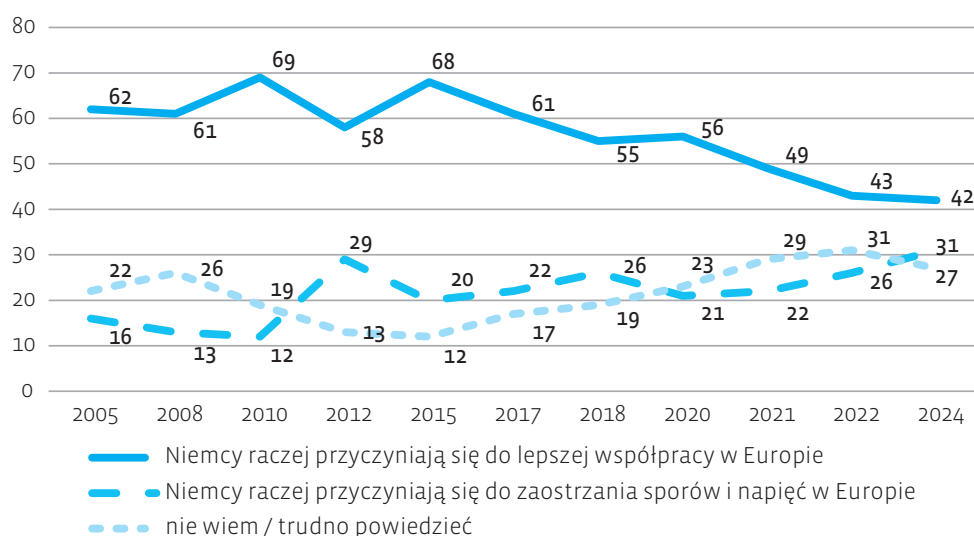
W ciągu minionego roku nastąpiło dalsze pogorszenie polskich opinii na temat roli Niemiec w polityce europejskiej, przede wszystkim przez wzrost odsetka ankietowanych, którzy uważają, że Niemcy przyczyniają się do sporów w Europie. Równie wyraźna jest obserwacja, że opinie Polaków o niemieckiej polityce europejskiej od 2015 roku ulegają ciągłemu pogorszeniu. Zmiana rządu w Warszawie nie odwróciła tego trendu. Jak zwracaliśmy uwagę w raportach wcześniejszych, nie tylko politycy Prawa i Sprawiedliwości krytykowali Niemcy za zbytne zbliżenie z Rosją w okresie poprzedzającym wybuch pełnoskalowej wojny w lutym 2022 roku. W ostatnim okresie przed realizacją obecnego badania politycy rządzącej koalicji, a szczególnie premier Donald Tusk, wypowiadali się także negatywnie o polityce migracyjnej Niemiec. Mimo to krytyczny stosunek do polityki europejskiej Niemiec nadal występuje przede wszystkim wśród zwolenników Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji. Zwolennicy Koalicji Obywatelskiej i innych ugrupowań

wchodzących w skład koalicji rządzącej w znacznej większości pozytywnie oceniają rolę zachodniego sąsiada w polityce europejskiej.

Opinie Polaków o niemieckiej polityce europejskiej od 2015 roku stale się pogarszają

Analizując odpowiedzi na powyższe pytanie oraz na pytanie o stan stosunków polsko-niemieckich, wyraźnie można zauważyć pozytywną zależność: wśród badanych, którzy uznają stan stosunków za dobry, 57% uważa, że Niemcy przyczyniają się do lepszej współpracy. Z kolei wśród respondentów, którzy uznają stan stosunków za zły, odsetek ten wynosi 16%.

Wykres 16. Jak należy oceniać niemiecką politykę europejską? Odpowiedzi Polaków w latach 2005–2024 (w %)

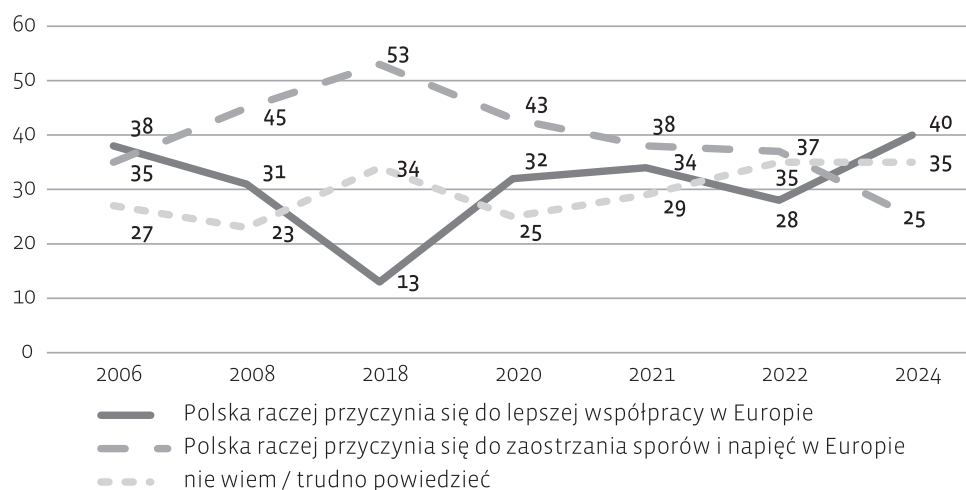
Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Obecnie największa grupa badanych Niemców (40%) pozytywnie ocenia polską politykę europejską, twierdząc, że Polska raczej przyczynia się do lepszej współpracy w Europie. Opinię, że raczej prowadzi do zaostrzenia sporów, wyraża jedna czwarta Niemców. Widać tu wyraźnie pozytywną zmianę w ocenach w porównaniu z wynikami z 2022 roku. Jest ona niewątpliwie związana ze zmianą rządów w Polsce, która przyczyniła się do zastąpienia antyeuropejskiej retoryki pozytywnym przekazem oraz doprowadziła do pewnych reform oczekiwanych przez instytucje unijne i europejskich partnerów – o czym donosiły także niemieckie media. Jednocześnie jednak w niemieckiej debacie publicznej zauważa się, że w sferze decyzji i stanowisk politycznych dotyczących europejskich wyzwań rząd Donalda Tuska nie zawsze odbiega kierunkiem działań od poprzedniej ekipy. Nie jest to raczej definiowane jako przyczynianie się do konfliktów w Europie, ale opisywane jako odmienne od niemieckiego stano-

Opinie Niemców dotyczące polskiej polityki europejskiej uległy wyraźnej poprawie

wisko, choć nieraz budzące w Niemczech zdziwienie i (lub) niezrozumienie. Stąd nadal wysoki odsetek osób odmawiających odpowiedzi na to pytanie może obejmować zarówno badanych, którzy nie mają wiedzy, jak i respondentów, którym trudno wydać opinię, zdają sobie bowiem sprawę z meandrów nowej polskiej polityki europejskiej (na przykład sprzeciwu rządu Donalda Tuska wobec Paktu Migracyjnego).

Wykres 17. Jak należy oceniać polską politykę europejską? Odpowiedzi Niemców w latach 2006–2024 (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Dobrze o polskiej polityce europejskiej wypowiadają się częściej niż zwolennicy innych partii wyborcy liberałów (66%). Dane demograficzne nie mają wpływu na oceny.

W odpowiedziach Niemców widać zależność podobną do odpowiedzi udzielanych przez Polaków – badani, którzy dobrze wypowiadają się o stanie stosunków polsko-niemieckich, częściej dobrze oceniają polską politykę europejską (odpowiednio 52% i 18%).

Znaczenie Trójkąta Weimarskiego

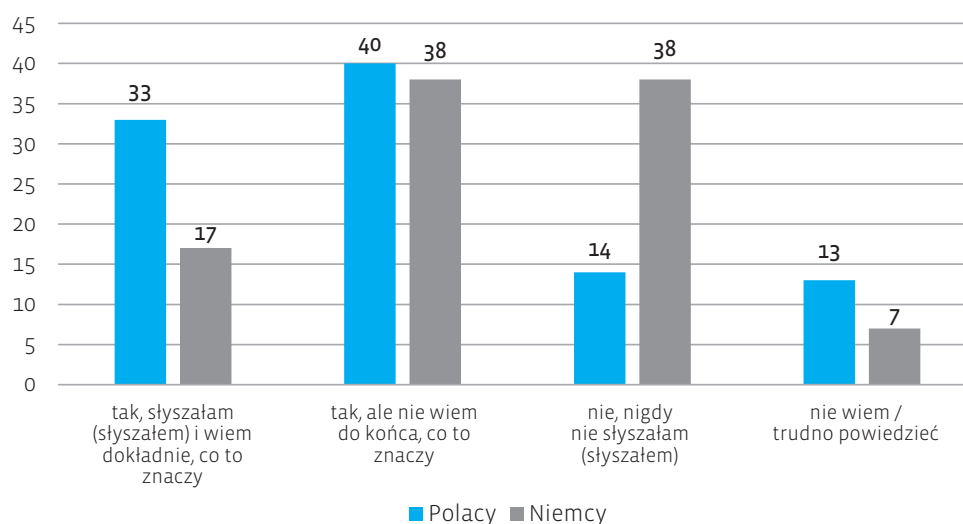
O Trójkącie Weimarskim przez lata mówiło się w kręgach eksperckich, że jest to trójkąt daleki od równoboczności. Kiedy bowiem ramiona łączące Niemcy i Francję są tej samej długości, związki i rola Polski zawsze wydają się słabsze. Jednocześnie to Polska postrzegała udział w Trójkącie Weimarskim jako możliwość wzmocnienia swojej pozycji w Europie przez silniejszą współpracę z dwoma ważnymi graczami.

W wypadku nierównowagi także postrzeganie drugiego kraju i samej współpracy oraz wiedza na ten temat są zazwyczaj inne. Wyniki badania to potwier-

Polacy częściej niż Niemcy twierdzą, że wiedzą, czym jest Trójkąt Weimarski

dzają. Polacy – przez lata bardziej zainteresowani udziałem w Trójkącie Weimarskim – częściej znają ten format niż Niemcy. Najprawdopodobniej media polskie z większą częstotliwością i szerzej niż niemieckie wspominały o spotkaniach w ramach tego formatu, a decydenci chętniej podkreślali jego znaczenie. Jedna trzecia polskich respondentów (33%) i o połowę mniej Niemców (17%) twierdzi, że zna ten format i wie, co on oznacza. O Trójkącie Weimarskim nie słyszało z kolei 38% Niemców i 14% Polaków. Nawet jeśli dodać do tego odsetek badanych, którzy nie mają zdania (13% Polaków i 7% Niemców), to różnice są wyraźne.

Wykres 18. Czy słyszała już Pani (słyszał już Pan) o Trójkącie Weimarskim? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy, 2024.*

Największą wiedzę na temat Trójkąta Weimarskiego deklarują zwolennicy Koalicji Obywatelskiej (48% wie, co to wyrażenie oznacza). W tej grupie jest także najniższy odsetek osób, które nigdy nie słyszały o tej inicjatywie. W innych elektoratach deklaracji całkowitej nieznanomości jest więcej, ale odsetek takich odpowiedzi nie wykracza poza jedną piątą zwolenników danego ugrupowania. Wiedza o tym formacie rośnie także z wiekiem i poziomem wykształcenia ankietowanych.

W Niemczech większą świadomość, czym jest Trójkąt Weimarski, niż wyborcy innych partii deklarują zwolennicy liberałów (44%) oraz, w porównaniu z pozostałymi grupami, osoby z wyższym wykształceniem (24%).

Tegoroczne odpowiedzi porównaliśmy z wynikami z sondażu polsko-niemiecko-francuskiego z 2021 roku¹. Z zestawienia wynika, że po polskiej stronie wzrósł – z poziomu 24% – odsetek badanych, którzy umieją powie-

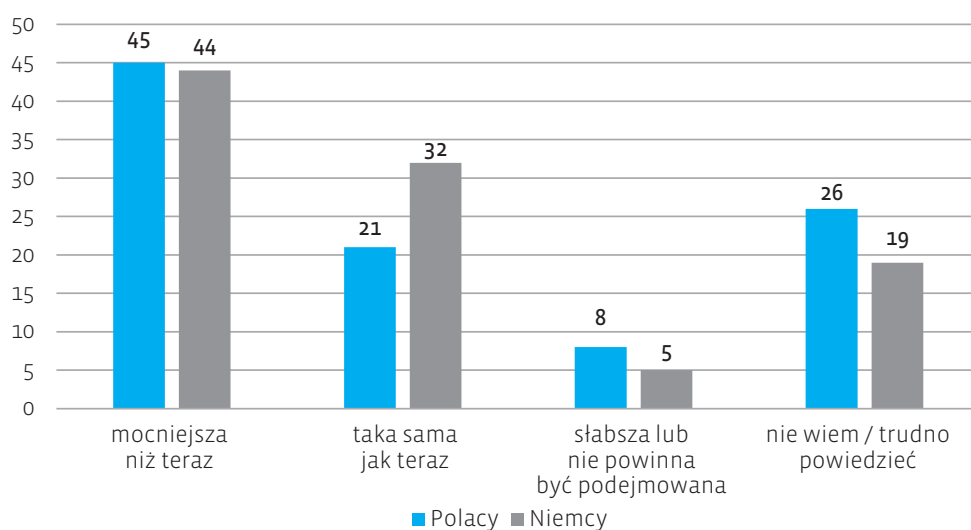
¹ Jacek Kucharczyk, *Z szacunkiem dla przeszłości, z odwagą w przyszłość. Jak Polacy, Niemcy i Francuzi postrzegają Trójkąt Weimarski i jego rolę w UE*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2021.

dzień, czym jest Trójkąt Weimarski, a spadł odsetek osób, które deklarują, że nigdy o nim nie słyszały (w 2021 roku – 23%). Jest to wyraźny skutek wielu doniesień w polskich mediach na temat spotkań, które odbyły się w formie Trójkąta Weimarskiego w 2024 roku, ale zapewne i tych z 2022 roku, zwołanych w celu omówienia rosyjskiej agresji skierowanej przeciw Ukrainie. Po niemieckiej stronie zmiany są zdecydowanie mniejsze, tak jak mniejsza jest koncentracja mediów (choć doniesienia były) na znaczeniu spotkań w ramach Trójkąta Weimarskiego. Świadomość, czym on jest, deklarowało w 2021 roku 12% badanych, znajomość nazwy bez rozumienia znaczenia tego formatu – 35% respondentów, a brak wiedzy – 48% ankietowanych.

Podając wyjaśnienie, czym jest Trójkąt Weimarski, poprosiliśmy badanych o opinię, czy współpraca w jego ramach powinna być mocniejsza, słabsza (lub wcale nie powinno jej być) bądź taka, jak obecnie. Identyczne grupy Polaków i Niemców – prawie połowa badanych w obu krajach – uznają, że kooperację w ramach Trójkąta Weimarskiego należy wzmocnić. Za jej osłabieniem opowiada się jedynie po kilka procent ankietowanych.

Identyczne grupy Polaków i Niemców – prawie połowa badanych w obu krajach – uznają, że kooperację w ramach Trójkąta Weimarskiego należy wzmocnić

Wykres 19. Czy przyszła współpraca w Trójkącie Weimarskim (Polska – Niemcy – Francja) powinna być... Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Podobnie jak wiedza o Trójkącie Weimarskim, także poparcie dla jego wzmocnienia rośnie w Polsce wraz z poziomem wykształcenia i z wiekiem badanych osób. Wzmocnienie współpracy popiera ponad połowa respondentów starszych niż pięćdziesiąt lat. Nie będzie także zaskoczeniem fakt, że najsilniej wzmocnienie tego formatu popiera elektorat Koalicji Obywatelskiej, a jedynie nieco słabiej – wyborcy Lewicy i Trzeciej Drogi. Poparcie

dla Trójkąta Weimarskiego jest znacznie słabsze w elektoracie Prawa i Sprawiedliwości, a najwięcej zwolenników jego osłabienia jest w Konfederacji (26%).

Po niemieckiej stronie za słabszą współpracą zdecydowanie częściej niż inni opowiadają się zwolennicy Alternatywy dla Niemiec. Zmienne demograficzne nie różnicują odpowiedzi.

W analizach interesowały nas odpowiedzi na pytanie, czy badani, którzy uznają, że sąsiedni kraj przyczynia się do lepszej współpracy w Europie, częściej niż pozostali są za pogłębianiem współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego. Jak się okazuje, po polskiej stronie i jedni, i drudzy relatywnie częściej wskazują, że ta współpraca powinna być bardziej pogłębiona, o ile jednak dla respondentów, którzy uznają niemiecką politykę europejską za prowadzącą do konfliktów, odsetek ten wynosi 36%, o tyle dla tych, którzy uznają politykę europejską za konstruktywną, odsetek ten osiąga 64%. Po niemieckiej stronie istotną zależność jest przy odpowiedzi, że Polska przyczynia się raczej do napięć w Europie – osoby, które tak uważają, częściej (10%) niż uznający rolę Polski za pozytywną (3%), opowiadają się za osłabieniem współpracy wewnątrz Trójkąta Weimarskiego.

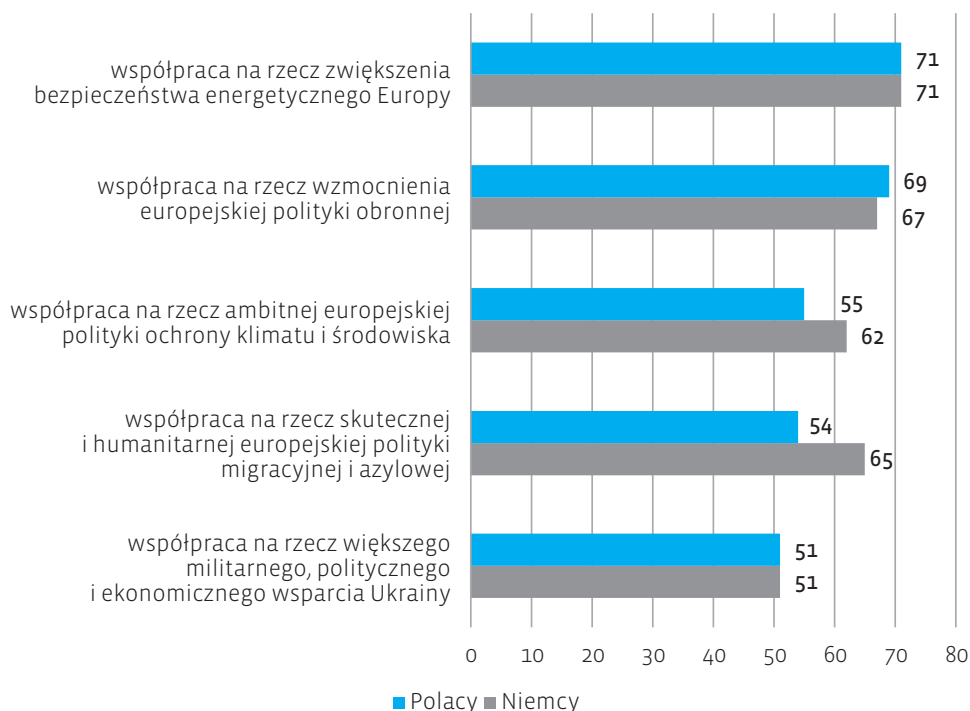
Ponownie zestawiliśmy obecne dane z wynikami z 2021 roku. Po polskiej stronie odsetek badanych uważających, że współpraca powinna być mocniejsza niż teraz, zmniejszył się o siedem punktów procentowych (z 52%), kiedy zmiany w pozostałych odpowiedziach wahały się w granicach błędu statystycznego. Niemcy z kolei obecnie częściej niż w 2021 roku życzą sobie mocniejszej kooperacji (35% w 2021 roku), a rzadziej są wobec niej sceptyczni (9% w 2021 roku).

Badanych zapytaliśmy również o priorytetowe obszary współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego. Mogli oni zaznaczyć na skali, czy dana dziedzina, z ich perspektywy, jest bardzo ważna, czy zupełnie nieważna.

Porównując polskie i niemieckie odpowiedzi, wyraźnie można dostrzec dużą zbieżność ocen. Wskazania konieczności współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego w dziedzinie poprawy bezpieczeństwa energetycznego Europy, wzmocnienie europejskiej polityki obronnej czy wsparcia Ukrainy uzyskały dokładnie taki sam odsetek wskazań po obu stronach granicy. Także wyłoniona kolejność priorytetów w kooperacji jest niemal identyczna. Ciekawe wydaje się to, że na dole listy uplasowała się kooperacja na rzecz wsparcia Ukrainy, a wyżej te obszary, które dotyczą bezpośrednio polityk Unii Europejskiej.

Polacy i Niemcy są zgodni, wskazując na czele poszczególnych dziedzin współpracy w ramach Trójkąta Weimarskiego bezpieczeństwo energetyczne i wzmocnienie europejskiej polityki obronnej

Wykres 20. Jakie powinny być priorytetowe obszary współpracy polsko-niemiecko-francuskiej w ramach Trójkąta Weimarskiego? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku, w których stwierdzono, że współpraca jest „bardzo ważna” lub „ważna” (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Analiza szczegółowych odpowiedzi Polaków i Niemców wskazuje, że w wypadku tego pytania opinie, że dany obszar jest „bardzo ważny”, zawsze przewyższały odsetek wskazań „raczej ważny” oraz „ani ważny, ani nieważny”. Badani niejednokrotnie wybierają w tego typu pytaniach odpowiedzi bliżej środka skali. To częste przekonanie wśród badanych o wadze kooperacji może świadczyć o dużej świadomości obu społeczeństw, że we wszystkich wskazanych obszarach sukces może być osiągnięty jedynie wspólnym wysiłkiem i dzięki współpracy.

Pewne – niewielkie – różnice w polskich i niemieckich odpowiedziach widać dopiero wtedy, gdy się porówna odsetek odpowiedzi „bardzo ważny”. Więcej Polaków niż Niemców wskazuje politykę obronną i energetyczną, a więcej Niemców niż Polaków – politykę migracyjną i azylową.

Także analiza uśrednionych odpowiedzi wskazuje obecne zarówno w Polsce, jak i w Niemczech poparcie dla wzmocnienia współpracy w każdej z wymienionych w badaniu dziedzin.

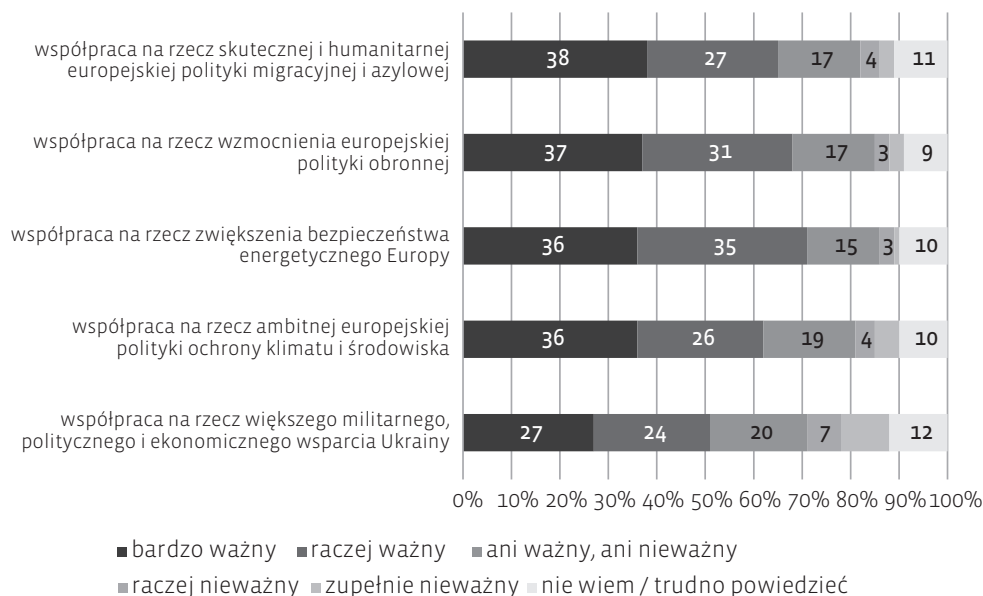
Wykres 21. Jakie powinny być priorytetowe obszary współpracy polsko-niemiecko-francuskiej w ramach Trójkąta Weimarskiego? Odpowiedzi Polaków w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Osoby z wyższym wykształceniem silniej niż przeciętny badany popierają współpracę w ramach Trójkąta Weimarskiego w każdym ze wzmiankowanych priorytetów. Jak zwykle najciekawsze jest zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od sympatii politycznych badanych. Analizując uśrednione wartości odpowiedzi (od 1 – zupełnie nieważny, do 5 – bardzo ważny), można zauważyć, że wyborcy Koalicji Obywatelskiej uznają za bardzo ważne (powyżej 4,0) wszystkie wskazane dziedziny współpracy. Najbardziej sceptyczni są zwolennicy Konfederacji, na przykład w kwestiach współpracy na rzecz klimatu oraz pomocy dla Ukrainy średnia ich odpowiedzi jest poniżej 3,0, co oznacza, że te dwie dziedziny są dla nich raczej nieważne. Z kolei wyborcy Prawa i Sprawiedliwości wspierają współpracę na rzecz Ukrainy w podobnym stopniu co wyborcy partii wchodzących w skład koalicji rządzącej w Polsce. Wyborcy wszystkich partii (rządowych i opozycyjnych) popierają współpracę w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa energetycznego.

Wykres 22. Jakie powinny być priorytetowe obszary współpracy polsko-niemiecko-francuskiej w ramach Trójkąta Weimarskiego? Odpowiedzi Niemców w 2024 roku (w %)

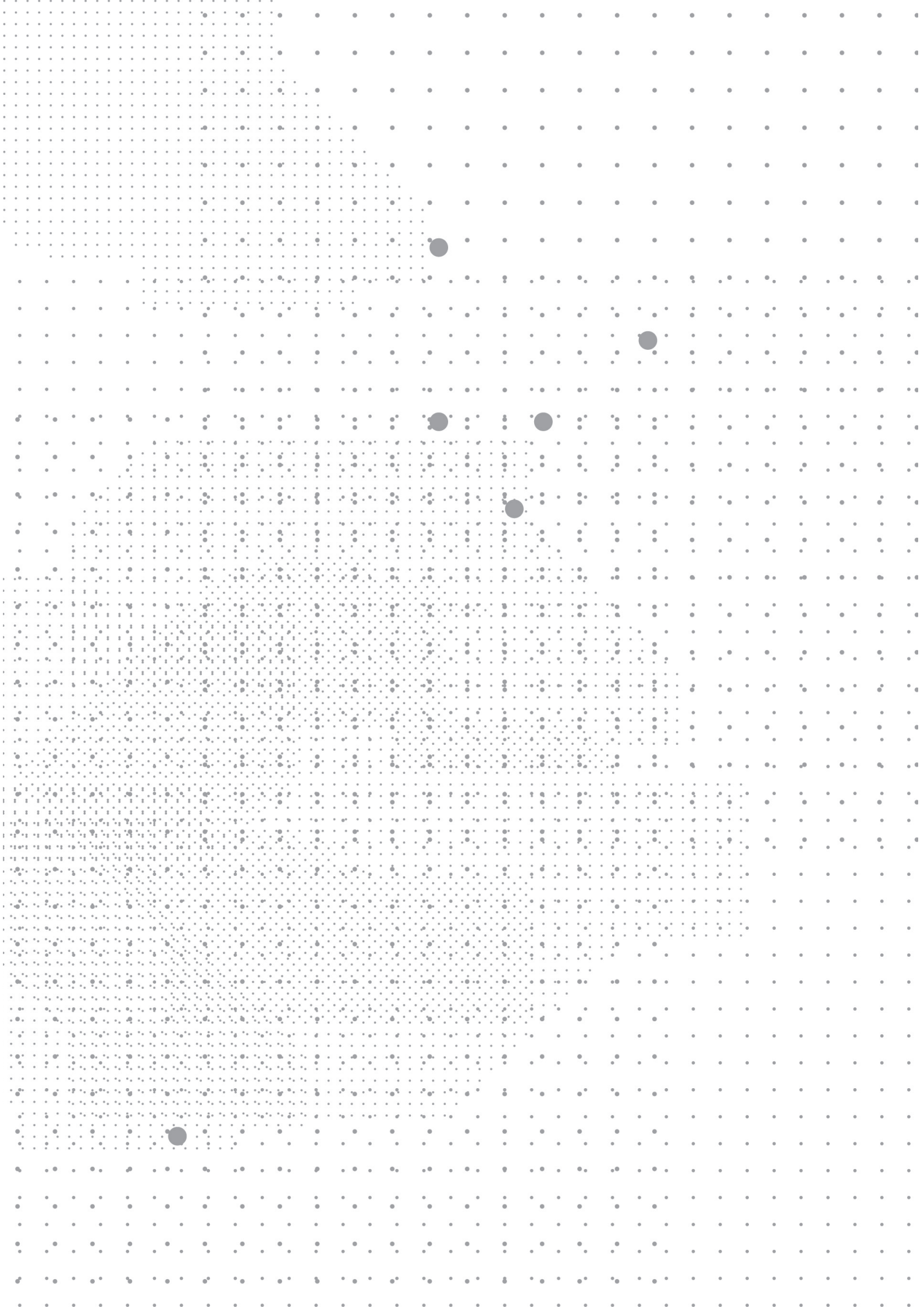
Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Wykres 23. Jakie powinny być priorytetowe obszary współpracy polsko-niemiecko-francuskiej w ramach Trójkąta Weimarskiego? Średnia odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku

Badani udzielali odpowiedzi na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało, zupełnie nieważny, a 5 – bardzo ważny.

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Opinie na temat zaangażowania Polski i Niemiec we wsparcie Ukrainy

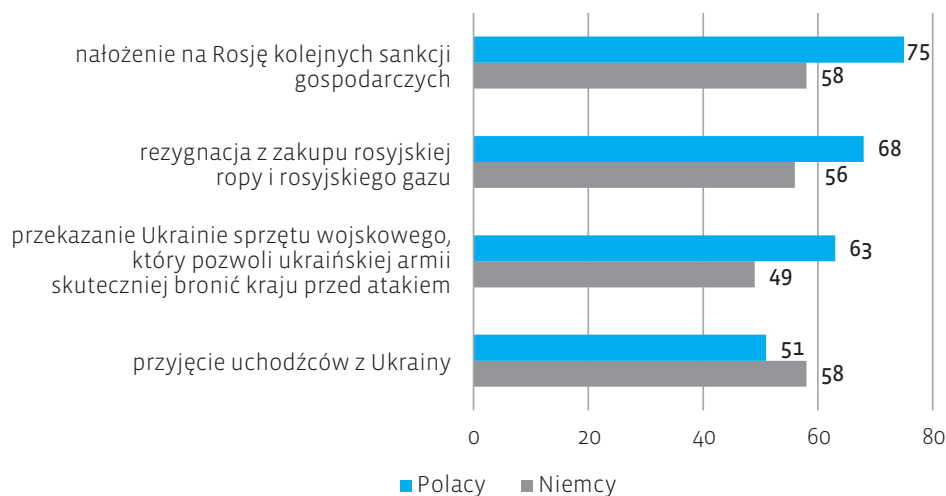
Od lutego 2022 roku, kiedy rosyjskie wojska dokonały pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, jednym z głównych tematów w relacjach oraz dialogu Polski i Niemiec jest kwestia reakcji na rosyjską agresję. Po ponad dwóch latach wojny temat ten wzbudza nadal dużo emocji i jest politycznie nośny w wewnętrznej polityce niemieckiej, ale także w polskiej. W naszym badaniu po raz kolejny pytaliśmy o oceny dotyczące tego zagadnienia.

Poparcie dla działań wspierających Ukrainę

Podobnie jak w poprzednich latach, polskie reakcje i oczekiwania związane z polityką wobec Rosji i Ukrainy są bardziej stanowcze od reakcji niemieckich, jednak w obu krajach odnotowujemy wyraźny spadek poparcia dla polityk wprowadzanych w 2022 roku i kolejnych latach. Obecnie największym poparciem w obu krajach cieszy się utrzymanie gospodarczych sankcji przeciwko Rosji, ale trzeba odnotować, że o ile w Polsce sankcje popiera ponad trzy czwarte ankietowanych, o tyle w Niemczech to poparcie jest mniejsze od polskiego o ponad piętnaście punktów procentowych. Nieco mniejsze, ale nadal bardzo wyraźne są różnice dotyczące rezygnacji z zakupu rosyjskich surowców energetycznych czy dostaw broni dla walczącej Ukrainy. Jedynie przyjmowanie ukraińskich uchodźców cieszy się większym poparciem w Niemczech niż w Polsce.

Obecnie największym poparciem w obu krajach cieszy się wprowadzenie gospodarczych sankcji przeciwko Rosji, ale w Polsce poparcie to jest zdecydowanie silniejsze

Wykres 24. W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje i działania, czy ich nie popiera. Odpowiedzi Polaków i Niemców popierające działania w 2024 roku (w %)

* W lutym 2022 roku pytanie brzmiało: „Jak, Pani (Pana) zdaniem, polski/niemiecki rząd powinien zareagować na ewentualny atak wojsk rosyjskich na Ukrainę?”.

Źródło: *Barometr Polska – Niemcy*, 2024.

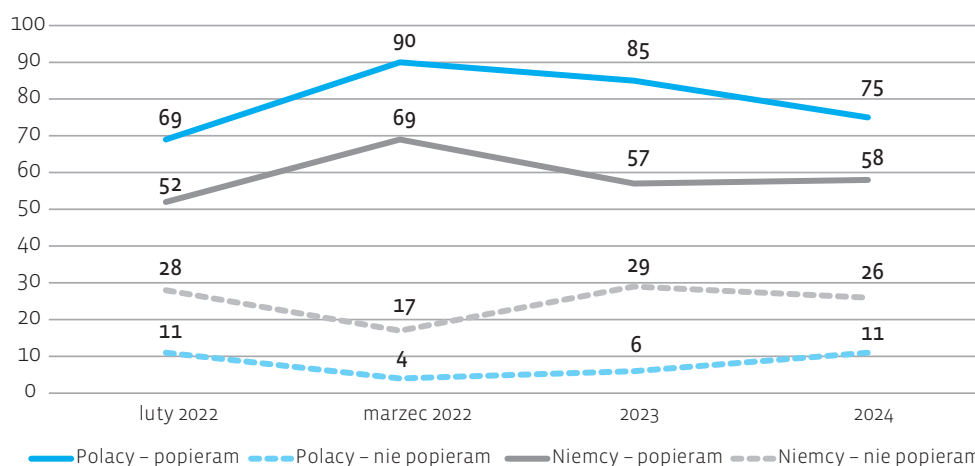
Wyżej wymienione działania cieszą się w Polsce znacznym poparciem większości wyborców wszystkich głównych sił politycznych, z wyjątkiem Konfederacji. Wyborcy tej partii w większości popierają jednak sankcje wobec Rosji (59%) oraz rezygnację z rosyjskiej ropy naftowej, chociaż poparcie to jest słabsze niż w innych elektoratach. Z kolei w kwestii dostarczania broni dla walczącej Ukrainy i przyjmowania uchodźców z tego kraju wyborcy Konfederacji wyraźnie częściej deklarują sprzeciw niż poparcie. Zupełnie inaczej wygląda to w elektoratach pozostałych partii, w których wyraźna większość badanych deklarowała poparcie w każdej z czterech kwestii, przy czym poparcie wśród zwolenników Prawa i Sprawiedliwości pozostaje na zbliżonym poziomie, co w elektoratach partii rządzącej koalicji. Poparcie dla tych polityk rośnie wraz z wiekiem i poziomem wykształcenia badanych.

Po niemieckiej stronie na odpowiedzi wpływ ma przede wszystkim miejsce zamieszkania badanego. Mieszkańcy wschodnich krajów związkowych zdecydowanie częściej nie popierają dostaw broni Ukrainie (44%) niż mieszkańcy zachodnich krajów związkowych (28%). Podobnie jest z brakiem poparcia dla sankcji gospodarczych (odpowiednio 36% i 23% ich nie popiera), odejściem od kupowania rosyjskich surowców energetycznych (39% i 25%) oraz przyjmowaniem ukraińskich uchodźców (32% i 22%). Pod względem wieku najstarsza grupa badanych (osoby sześćdziesięcioletnie i starsze) stosunkowo częściej popiera wszystkie działania wspierające Ukrainę niż czynią to osoby do trzydziestego dziewiątego roku życia.

Innym różnicującym czynnikiem jest poparcie dla partii politycznych. Zwolennicy Alternatywy dla Niemiec i Sojuszu Sahry Wagenknecht są zdecydowanie bardziej niż wyborcy każdego innego ugrupowania przeciwni dostarczaniu Ukrainie broni (68% i 71%), nakładaniu sankcji gospodarczych na Rosję (62% i 56%), odchodzeniu od rosyjskich surowców energetycznych (69% i 61%) – w tym wypadku zdecydowanie wyraźniej popierają te działania wyborcy Zielonych (89%) – i przeciw przyjmowaniu ukraińskich uchodźców (64% i 39%).

Kolejne wykresy przedstawiają zmiany poparcia dla omawianych polityk w ostatnich dwóch latach. We wszystkich wypadkach zarówno w Polsce, jak i w Niemczech mamy do czynienia ze słabnącym poparciem dla tych działań, co wynika zapewne z procesu stopniowego „przyzwyczajania się” opinii publicznej do trwającej na wschodzie wojny, ale także z debatą publiczną i próbami różnych ugrupowań politycznych do wykorzystania zmęczenia wyborców wspieraniem Ukrainy.

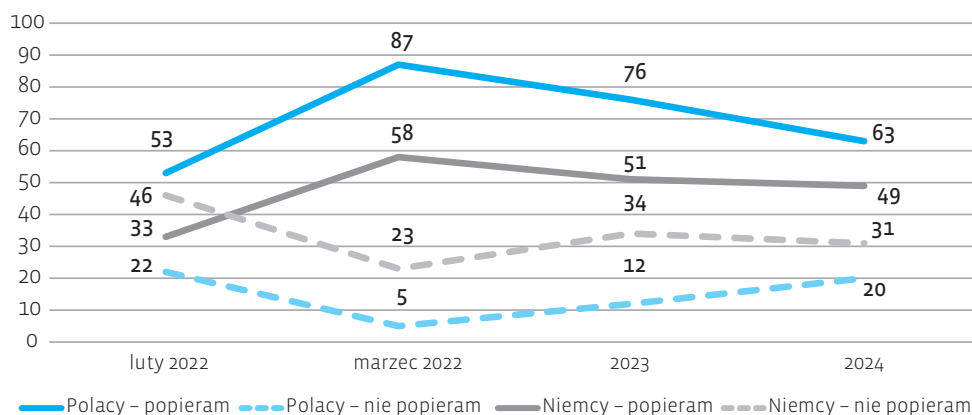
Wykres 25. W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje, czy ich nie popiera: Nałożenie na Rosję kolejnych sankcji gospodarczych. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 roku oraz w 2023 i 2024 roku (w %)

Źródło: *Barometr Polska - Niemcy, 2024.*

Szczególnie duży spadek poparcia dotyczy przekazywania przez Polskę wojskowego sprzętu Ukrainie. Jak widać, podtrzymywana przez obecny rząd argumentacja, że Polska – jako kraj graniczny – sama potrzebuje tego sprzętu, trafia do polskiej opinii publicznej.

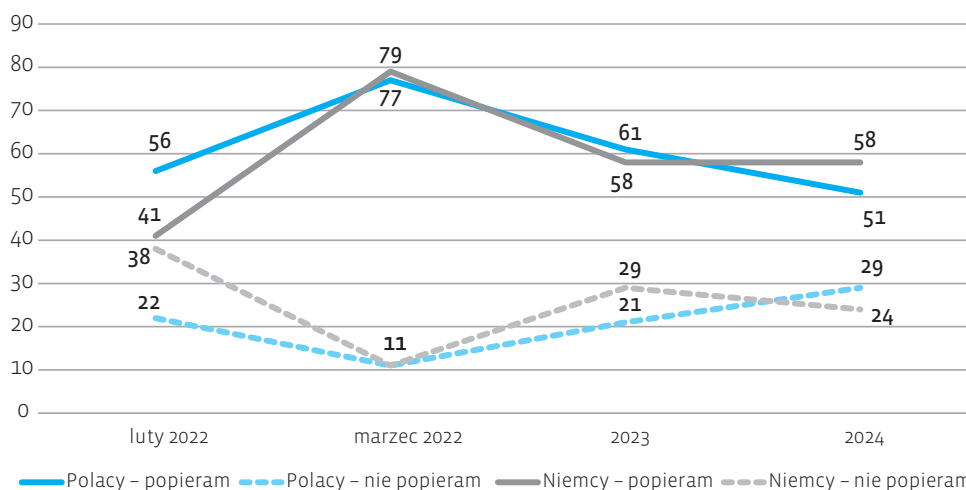
Wykres 26. W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje, czy ich nie popiera: Przekazanie Ukrainie sprzętu wojskowego, który pozwoli ukraińskiej armii skuteczniej bronić kraju przed atakiem. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 roku oraz w 2023 i 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska - Niemcy, 2024.

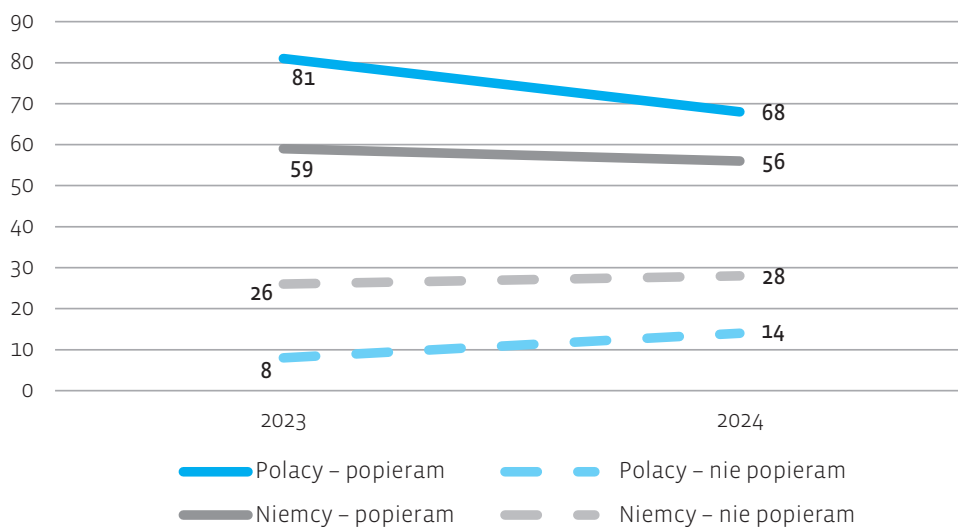
Istotna zmiana zaszła w Polsce, jeśli chodzi o przyjmowanie ukraińskich uchodźców. Nasze badanie potwierdza, że część polskiej opinii publicznej gorzej ocenia ten aspekt polskiej polityki wobec Ukrainy.

Wykres 27. W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje, czy ich nie popiera: Przyjęcie uchodźców z Ukrainy. Odpowiedzi Polaków i Niemców w lutym i marcu 2022 roku oraz w 2023 i 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska - Niemcy, 2024.

Wykres 28. W reakcji na rosyjski atak na Ukrainę rządy Polski i Niemiec podjęły wiele działań. Prosimy wskazać, czy Pani (Pan) popiera następujące decyzje, czy ich nie popiera: Rezygnacja z zakupu rosyjskiej ropy i gazu. Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2023 i 2024 roku (w %)

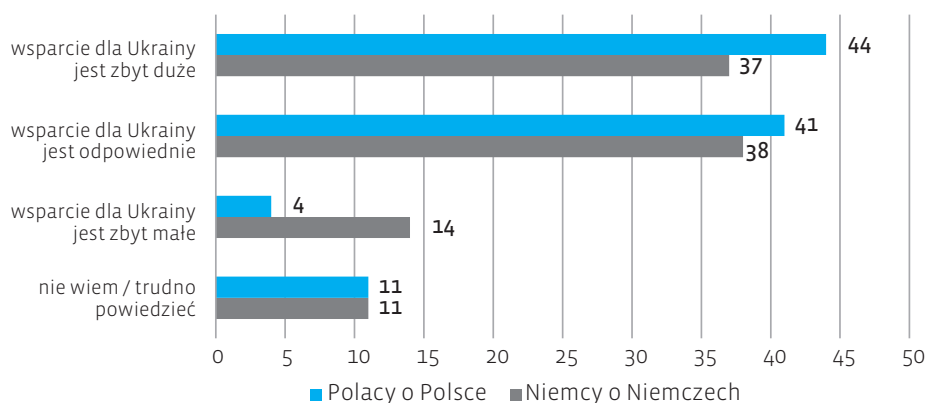

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Oceny dotychczasowego postępowania obu rządów w obliczu wojny

W naszym badaniu chcieliśmy porównać, jak Polacy i Niemcy oceniają dotychczasowe wsparcie obu rządów dla walczącej Ukrainy. W Polsce największa grupa badanych sądzi, że polska pomoc dla Ukrainy jest zbyt duża (44%), a tylko nieco mniejsza grupa uznaje, że jest odpowiednia (41%). Także w niemieckiej opinii publicznej dominuje przekonanie, że ich kraj zrobił dla Ukrainy wszystko, co trzeba (38%), a nawet więcej (37%). Warto jednak odnotować, że odsetek osób, które sądzą, że pomoc dla Ukrainy ze strony własnego rządu jest zbyt mała, jest w Niemczech wyraźnie większy niż w Polsce i wynosi 14% (w Polsce zaledwie 4%).

Wykres 29. Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie rządu swojego kraju dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Ocena polskiego wsparcia dla Ukrainy przez Polaków zależy od sympatii politycznych badanych. O tym, że pomoc jest za duża, jest przekonanych 80% wyborców Konfederacji, a jedynie około 30% wyborców Koalicji Obywatelskiej i Lewicy. Wyborcy Prawa i Sprawiedliwości są w swoich ocenach podzieleni, chociaż nieco większy odsetek sądzi, że pomoc jest zbyt duża. Nie ma zaś znacznych różnic między elektoratami, jeśli chodzi o grupę osób, które chciałyby zwiększenia tej pomocy. Co interesujące, o tym, że polska pomoc dla Ukrainy jest zbyt mała, częściej niż przeciętny respondent są przekonane osoby o korzeniach migracyjnych. Można zakładać, że jest wśród nich znaczny odsetek osób z Ukrainy. W Niemczech nie stwierdziliśmy podobnej korelacji – opinie osób o pochodzeniu migracyjnym nie odbiegają od przeciętnej dla wszystkich respondentów.

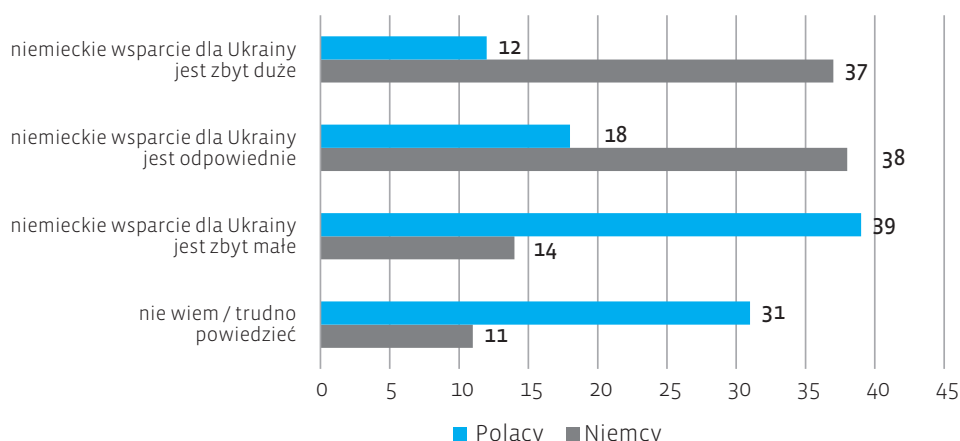
W Niemczech ponownie oceny różnicuje miejsce zamieszkania – osoby ze wschodu Niemiec uważają częściej niż osoby z zachodu wsparcie Ukrainy przez niemiecki rząd za zbyt duże (49% i 34%), podobnie oceniają także działania polskiego rządu (28% i 14%). Innym różnicującym czynnikiem jest po raz kolejny poparcie dla partii politycznych. Zwolennicy Alternatywy dla Niemiec i Sojuszu Sahry Wagenknecht uważają, że niemieckie zaangażowanie we wsparcie Ukrainy jest za duże (82% i 81%), podobnie wyróżniają się na tle zwolenników innych partii w krytykowaniu polskiego wsparcia (32% i 35%).

Informacje w polskich mediach o niemieckich kontrowersjach i wahańach związanych z wysyłaniem konkretnych rodzajów uzbrojenia dla Ukraińców oraz liczne krytyczne wypowiedzi polskich polityków sprawiły, że polskie oceny niemieckiej pomocy dla Ukrainy są dosyć krytyczne. Zaledwie 30% ankietowanych uważa, że ta pomoc jest zbyt duża lub odpowiednia, a blisko 40% – że jest za mała. Jest to dziesięć razy więcej niż liczba Polaków, którzy chcieliby, żeby polska pomoc była większa.

Krytyczne opinie o poziomie niemieckiej pomocy dla Ukrainy przeważają wśród wyborców wszystkich polskich sił politycznych, przy czym stosunkowo najbardziej krytyczni są wyborcy Konfederacji oraz Prawa i Sprawiedliwości.

Porównanie opinii w obu krajach na temat niemieckiego wsparcia pokazuje, że ocena w Polsce jest znacznie bardziej krytyczna niż ocena w Niemczech.

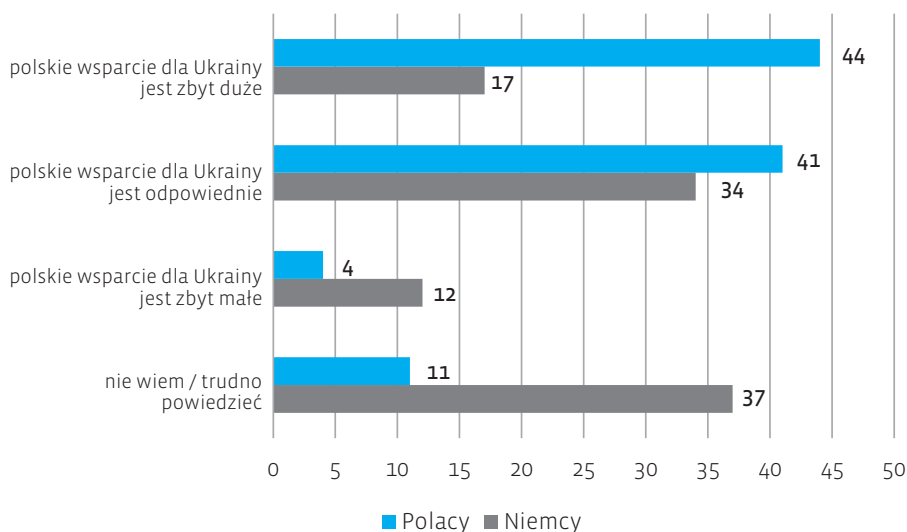
Wykres 30. Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie niemieckiego rządu dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

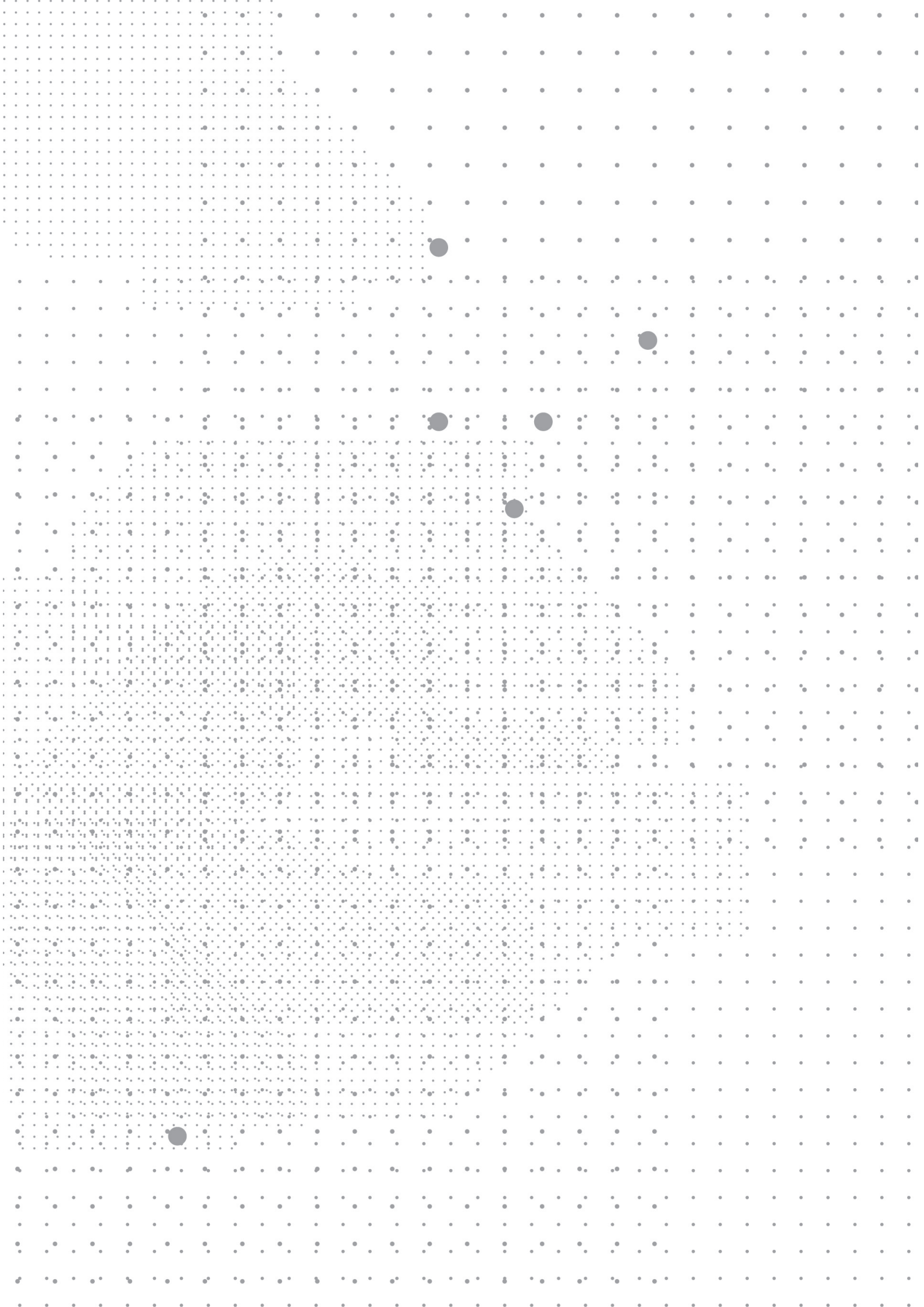
Różnice widać także w polskich i niemieckich ocenach polskiej pomocy, ale wynikają one bardziej z tego, że największa grupa respondentów niemieckich nie jest w stanie ocenić jej zakresu. Mimo to trzy razy więcej Niemców (12%) niż Polaków (4%) oczekuje większej pomocy ze strony Polski.

Wykres 31. Jak Pani (Pan) ocenia dotychczasowe wsparcie polskiego rządu dla Ukrainy wobec rosyjskiej agresji na ten kraj? Odpowiedzi Polaków i Niemców w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Nasze analizy wskazują, że przekonanie o tym, że polska pomoc jest zbyt duża, jest w Polsce szczególnie silne wśród przeciwników omawianych działań, zwłaszcza wśród osób sprzeciwiających się dostawom sprzętu wojskowego i przyjmowaniu ukraińskich uchodźców. W Niemczech osoby, które popierają te działania, częściej uważają, że niemiecka pomoc jest zbyt mała.

Postrzeżenie zagrożenia ze strony Rosji i niemieckich inwestycji w armię

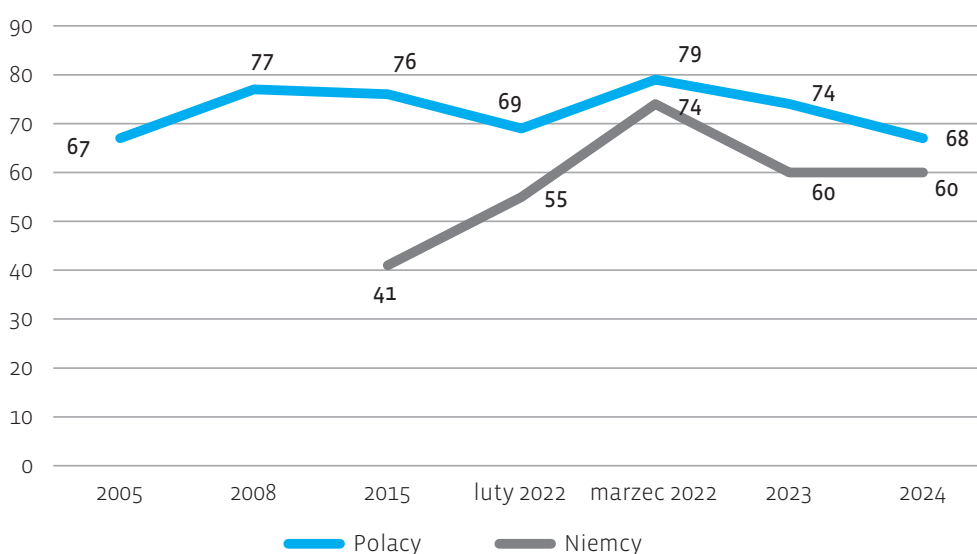

Tematem, który przez lata dzielił Polaków i Niemców, było podejście do Rosji. W Polsce niezależnie od bieżącej polaryzacji politycznej silne było zawsze przekonanie, że Rosja może stanowić dla Polski zagrożenie, także militarne. Opinie te prowadziły do ograniczonego zaufania do Rosji nawet w okresach relatywnej poprawy relacji dwustronnych i przekonania o konieczności inwestowania w polskie bezpieczeństwo. Wynikało stąd nieustannie wysokie poparcie dla członkostwa w NATO, które traktowano jako polisę ubezpieczeniową przeciwko Rosji. W Niemczech Rosja była traktowana raczej jako ważny partner gospodarczy, a nie zagrożenie.

Obecnie większość Polaków i Niemców postrzega Rosję jako militarne zagrożenie dla swojego kraju (68% Polaków i 60% Niemców), a opinie obu społeczeństw są stosunkowo bliskie. Kiedy jednak obawy Polaków spadły obecnie do poziomu z okresu sprzed rosyjskiego ataku na Ukrainę w lutym 2022 roku, poziom niemieckich lęków nie zmienił się w ciągu ostatniego roku i jest wyższy niż przed wybuchem pełnoskalowej wojny w Ukrainie.

Większość Polaków i Niemców postrzega Rosję jako zagrożenie militarne dla swojego kraju

Wykres 32. Czy obawia się Pani (Pan), że Rosja w przyszłości może stanowić dla Pani (Pana) kraju zagrożenie militarne? Odpowiedzi twierdzące Polaków i Niemców w 2005, 2008 i 2015 roku, w lutym i marcu 2022 roku oraz w 2023 i w 2024 roku (w %)

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

W Polsce poczucie zagrożenia militarnego ze strony Rosji jest najsilniejsze wśród wyborców Prawa i Sprawiedliwości oraz Trzeciej Drogi, a stosunkowo najsłabsze wśród wyborców Konfederacji, ale i w tym elektoracie ponad dwa razy więcej osób ma poczucie zagrożenia, niż sądzi, że Rosja nie jest zagrożeniem (68% do 28%). Analiza uśrednionych odpowiedzi pokazuje, że poczucie zagrożenia ze strony Rosji jest obecne we wszystkich elektoratach, a także wśród osób niegłosujących. Poczucie zagrożenia jest najsłabsze wśród najmłodszych respondentów i rośnie liniowo wraz z wiekiem ankietowanych. Podobnie jest z wykształceniem – im wyższe, tym silniejsze poczucie zagrożenia.

Zagrożenie ze strony Rosji jest silnie skorelowane z poparciem dla działań w celu wsparcia walczącej Ukrainy i nakładania sankcji na Rosję. Na przykład w Polsce osoby, które dostrzegają zagrożenie, częściej popierają dostarczanie sprzętu wojskowego (74%) niż ci, którzy nie dostrzegają zagrożenia ze strony Rosji (46%). Osoby niedostrzegające takiego zagrożenia wyraźnie częściej oceniają, że polska pomoc dla Ukrainy jest za duża. W Niemczech zależności są takie same, choć statystycznie nieco słabsze.

Ponownie odpowiedzi Niemców są zróżnicowane ze względu na miejsce zamieszkania. Niemcy wschodni rzadziej niż zachodni odczuwają zagrożenie ze strony Rosji (odczuwa je 51% badanych we wschodnich krajach związkowych i 62% w zachodnich krajach związkowych, nie odczuwa zaś odpowiednio 42% i 29%). Zagrożenie ze strony Rosji negują zdecydowanie częściej niż inni badani wyborcy Alternatywy dla Niemiec (53%).

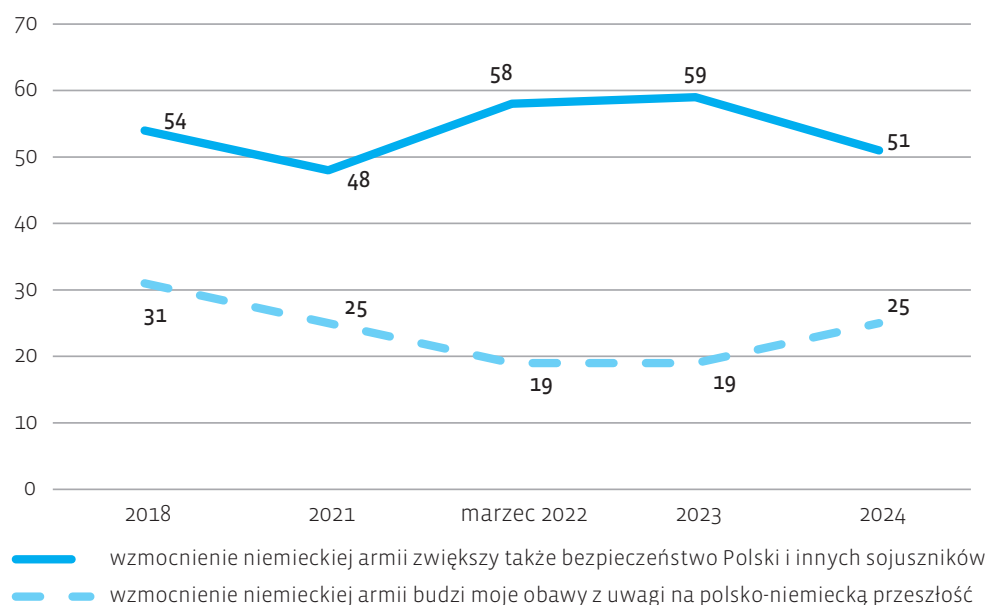
W związku z rosyjskim zagrożeniem dla Polaków kluczowe jest poczucie, że sojusznicy, a więc i najbliżsi geograficznie Niemcy, w wypadku realnej potrzeby będą nie tylko chcieli, ale także będą w stanie przyjść Polsce z pomocą. Tymczasem w Polsce ze strony przedstawicieli Prawa i Sprawiedliwości można było słyszeć sformułowania, że obecność niemieckich żołnierzy na polskim terytorium jest niewskazana ze względu na konotacje historyczne. Także część niemieckich polityków wyrażała przed laty takie opinie jako argumenty przeciw zwiększaniu wydatków na Bundeswehrę. Stąd już w 2018 roku zadaliśmy pytanie, czy silniejsza niemiecka armia wzmocni bezpieczeństwo Polski. Wojna w Ukrainie stworzyła dla tego pytania nowe punkty odniesienia.

Nieco ponad połowa Polaków uważa, że wzmocnienie niemieckiej armii zwiększy także bezpieczeństwo Polski. Zwolenników wzmocnienia Bundeswehry jest więc w Polsce dwukrotnie więcej niż przeciwników

Obecnie nieco ponad połowa Polaków (51%) uważa, że wzmocnienie niemieckiej armii zwiększy także bezpieczeństwo Polski. Obserwujemy tu jednak spadek poparcia w stosunku do lat poprzednich. Odsetek ten jest niższy od danych tuż po wybuchu pełnoskalowej wojny w 2022 roku i zbliżony poziomem do wyników z 2021 roku. Wzrósł zaś odsetek badanych, którzy z uwagi na polsko-niemiecką przeszłość mają obawy przed wzmocnieniem niemieckiej armii.

Choć spadek odsetka badanych, którzy twierdzą, że wzmocnienie Bundeswehry oznacza większe bezpieczeństwo Polski, jest równoległy ze wzrostem liczebności grupy ankietowanych wyrażających obawy ze względu na historię, warto analizować go także w zestawieniu z wysokim odsetkiem osób niezdecydowanych (24%), szukając powodów braku opinii. Polski sceptycyzm wobec tezy, że silna Bundeswehra zwiększy bezpieczeństwo Polski, może być wyrazem już wspomnianego ogólnego braku zaufania do niemieckiej polityki – wyrażonego również w pytaniu o niemiecką politykę europejską. Polacy, zwłaszcza po latach retoryki elit rządzących z kręgów Prawa i Sprawiedliwości, mogą mieć wątpliwości, czy na Niemczech (Niemcach) można polegać. Ten brak zaufania może być także spowodowany niemieckimi wahaniem co do wsparcia militarnego Ukrainy i obecnie toczonymi w Niemczech dyskusjami, czy należy nadal dostarczać broń Ukrainie (choć niemieckie partie środka popierają tę decyzję, a przeciwnie są partie skrajne – Alternatywa dla Niemiec i Sojusz Sahry Wagenknecht). Niemieckie debaty na ten temat są chętnie cytowane w Polsce. Wzrost polskich obaw wobec wzmocnienia Bundeswehry może wynikać także z faktu częstych doniesień w polskich mediach na temat złego stanu niemieckiej armii oraz przekazywanych wątpliwości co do rzeczywistego podniesienia inwestycji w jej sprawność. Wreszcie ciągłe zapewnienia polskich rządzących (do 2023 roku i obecnie) o stałym i znacznym rozbudowywaniu potencjału polskiej armii może tworzyć poczucie, że Polska poradzi sobie sama i siła Bundeswehry jest tu bez znaczenia.

Wykres 33. Opinie na temat wzmocnienia niemieckiej armii w kontekście polsko-niemieckiej przeszłości. Odpowiedzi Polaków w 2018, 2021, w marcu 2022 oraz w 2023 i 2024 roku (w %)

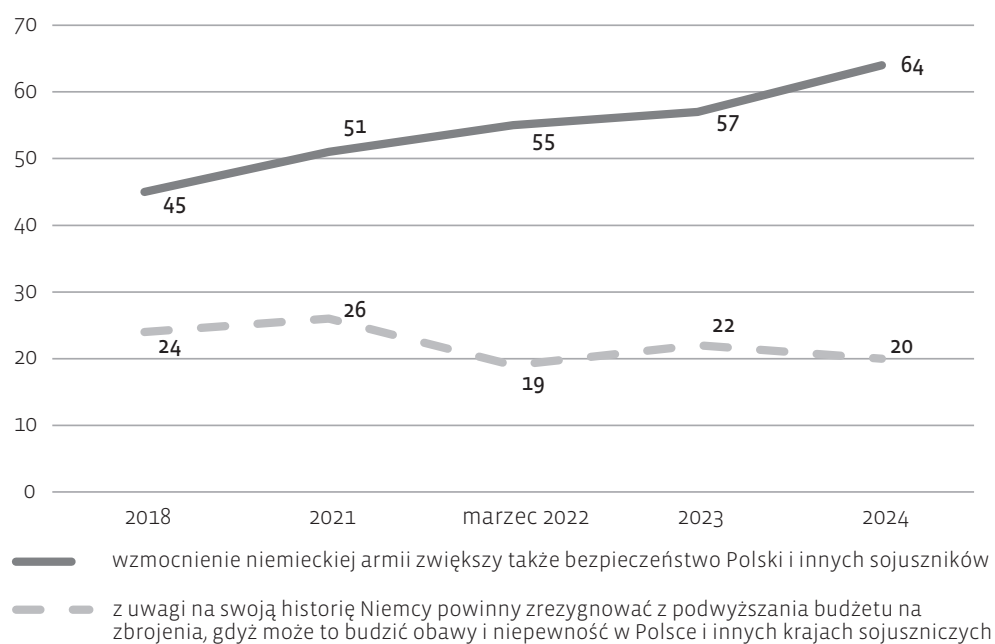

Źródło: Barometr Polska – Niemcy, 2024.

Przekonanie, że wzmocnienie niemieckiej armii wzmacnia także polskie bezpieczeństwo, rośnie wraz z wiekiem i poziomem wykształcenia respondentów. Jak można było oczekiwać, najsilniejsze zależności wiążą się z orientacją polityczną badanych. Wzmocnienie Bundeswehry uważa za pozytywne dla polskiego bezpieczeństwa 78% zwolenników Koalicji Obywatelskiej, a jedynie 30% wyborców Konfederacji i 37% wyborców Prawa i Sprawiedliwości. Proces ten budzi obawy u 53% zwolenników Konfederacji oraz 37% wyborców Prawa i Sprawiedliwości. Wśród elektoratów pozostałych ugrupowań współrządzących Polską (Lewica i Trzecia Droga) rozkład opinii jest bliski ocenom wyborców Koalicji Obywatelskiej, można więc powiedzieć, że w tej kwestii mamy jasny podział między wyborcami partii rządzących i opozycyjnych.

Nie stwierdziliśmy zależności między postrzeganiem przez Polaków zagrożenia ze strony Rosji oraz poparciem dla wzmocnienia niemieckiej armii. Inaczej mówiąc, strach przed Rosją nie motywuje Polaków do poparcia wzmocnienia Bundeswehry. Z kolei polscy badani, którzy uznają stan obustronnych stosunków za dobry, częściej pozytywnie wypowiadają się o wzmocnieniu niemieckiej armii, niż się jej obawiają.

Wykres 34. Opinie na temat wzmocnienia niemieckiej armii w kontekście polsko-niemieckiej przeszłości. Odpowiedzi Niemców w 2018, 2021, w marcu 2022 oraz w 2023 i 2024 roku (w %)

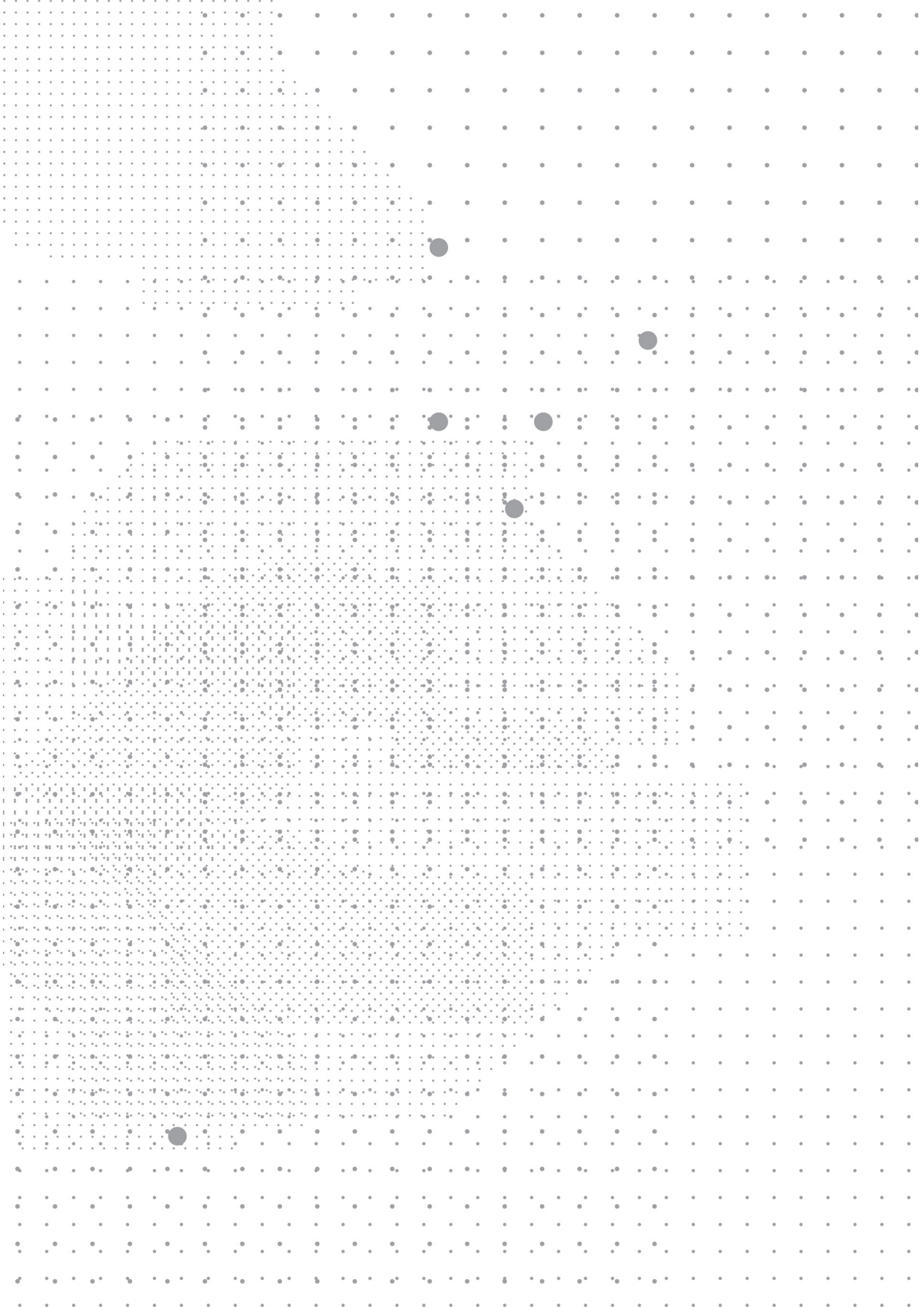
Źródło: *Barometr Polska – Niemcy*, 2024.

Stwierdzenie, że silniejsza Bundeswehra wzmocni także bezpieczeństwo sojuszników, w tym Polski, popiera prawie dwie trzecie Niemców. Jest to najwyższy wynik od początku zadawania tego pytania w *Barometrze Pol-*

ska – Niemcy. Jednocześnie po raz pierwszy Niemcy są zdecydowanie bardziej przekonani w tym względzie od Polaków. Wzrost w tej grupie opinii jest tu równoległy ze spadkiem odsetka osób niemających opinii (z 26% w 2022 roku oraz 21% w 2023 roku do 16% w 2024 roku). Można to tłumaczyć wieloma debatami na temat wzmocnienia niemieckiej armii prowadzonymi w ostatnich miesiącach w Niemczech. Zaczęto w nich szczególnie intensywnie powoływać się na niemieckie zobowiązania sojusznicze i konieczność posiadania silniejszej Bundeswehry, aby móc wspierać partnerów.

Pięćdziesięciolatekowie i starsi niemieccy respondenci są stosunkowo częściej niż dwudziesto- i trzydziestolatekowie przekonani o pozytywnym wpływie silnej Bundeswehry na bezpieczeństwo sojuszników. Z kolei sceptyczni wobec zwiększania siły Bundeswehry są na tle innych wyborców zwolennicy Alternatywy dla Niemiec i Sojuszu Sahry Wagenknecht (40% i 39%).

Prawie dwie trzecie Niemców uważa, że silniejsza Bundeswehra wzmocni także bezpieczeństwo sojuszników, w tym Polski. Jest to najwyższy wynik od początku zadawania tego pytania w *Barometrze Polska – Niemcy*

Wyniki tegorocznego *Barometru Polska – Niemcy* pozwalają sformułować kilka wniosków.

W Polsce wizerunek Niemiec jest dobry, ale utrzymuje się tendencja spadkowa w zakresie odsetka opinii pozytywnych dotyczących samego niemieckiego państwa, jak i jego działań na arenie unijnej. Jest to przede wszystkim skutek posługiwania się przez niektóre ugrupowania polityczne i związane z nimi media antyniemiecką retoryką i przedstawiania Niemiec w złym świetle. Jak widać, ten negatywny przekaz nie do końca trafił do odbiorców, gdyż odsetek opinii negatywnych nie zwiększył się zauważalnie, był jednak na tyle skuteczny, aby zasiać wątpliwości. Wyrażają się one rzadszym udzielaniem odpowiedzi pozytywnych. Gorszy niż przed rokiem wizerunek Niemiec można także do pewnego stopnia wyjaśnić informacjami o kłopotach niemieckiej gospodarki, wzroście prawicowego populizmu czy zawirowaniami polityki migracyjnej w tym kraju.

Poprawie uległa zaś ocena stanu stosunków polsko-niemieckich. Tu z kolei można zauważyć, że opinia publiczna uwierzyła wyrażanym kilkakrotnie zapewnieniom rządzących polityków, że stosunki wrócą na tor współpracy, mimo że w rzeczywistości niewiele konkretnych kroków na rzecz tej wzmocnionej kooperacji udało się wdrożyć. Jednocześnie symboliczny jest spadek odsetka badanych Polaków, którzy wskazują na teraźniejszość i przyszłość jako priorytet w relacjach polsko-niemieckich, do wartości poniżej 50%, a wzrost odsetka tych, którzy wskazują „nieprzepracowaną” przeszłość. To także skutek koncentrowania się w ostatnich latach debat o stosunkach z Niemcami na temacie reparacji, propagowanym przez ówczesne kręgi rządzące.

Tegoroczne wyniki potwierdzają także, że niezmiennie od lat polskie opinie są zależne od preferencji politycznych badanych – wyborcy Koalicji Obywatelskiej mają bardziej pozytywne opinie na temat Niemiec i Niemców zdecydowanie częściej niż zwolennicy Prawa i Sprawiedliwości. Nie oznacza to jednak, że wyborcy Prawa i Sprawiedliwości są w większości źle nastawieni do zachodniego sąsiada – raczej wyrażają wątpliwości.

Niezmiennie od lat polskie opinie są zależne od preferencji politycznych badanych

Co roku w *Barometrze Polska – Niemcy* staramy się znaleźć odpowiedź na pytanie o to, czy po polskiej stronie istnieje grupa osób, którą można uznać za jednoznacznie „antyniemiecką”. W tym celu wybieramy pytania, na które odpowiedzi mogą sugerować negatywne nastawienie do Niemiec (na przykład złe oceny Niemiec jako kraju, złe oceny niemieckiej polityki eu-

ropejskiej). Następnie analizujemy, ilu badanych Polaków wybrało w takich pytaniach zawsze odpowiedź negatywną. W poprzednich latach było to zawsze jedynie kilka osób (na 1 tysiąc badanych). W tym roku było identycznie – pięć osób. Jeśli „złagodzić” analizy i zapytać, ile osób w większości takich pytań wybrało odpowiedź negatywną, będzie to 10% polskich respondentów. Jednym słowem – nasze badania pokazują jednoznacznie, że Polacy ogólnie nie są negatywnie nastawieni do Niemców.

Po niemieckiej stronie należy podkreślić zmiany wizerunku Polski na lepszy – w zakresie zarówno funkcjonowania państwa, jak i stylu prowadzenia przez nie polityki europejskiej. Nadal jednak stosunkowo duże grupy respondentów nie umieją udzielić odpowiedzi na pytania lub wybierają odpowiedzi neutralne.

W tegorocznym badaniu po raz kolejny spotykamy się ze stosunkowo dużą niewiedzą o kraju wschodniego sąsiada. Pokazuje to chociażby fakt, że niemal co drugi ankietowany odpowiedział „nie wiem / trudno powiedzieć” na co najmniej siedem z trzynastu pytań kwestionariusza. Tak liczny odsetek odmów odpowiedzi sprawia, że opinie Niemiec na temat Polski są znacznie mniej wyraziste niż opinie Polaków na temat Niemiec.

W pierwszych miesiącach 2024 roku duże nadzieje komentatorzy polityczni w obu krajach wiązali z formatem Trójkąta Weimarskiego. Badani po obu stronach granicy na Odrze i Nysie są za wzmocnieniem tej współpracy i mają zbliżone poglądy na temat tego, co powinno stanowić jej główną oś. Niepewna sytuacja polityczna we Francji skutecznie jednak hamuje kontakty trójstronne, a i nadchodzące wybory do Bundestagu na jesieni 2025 roku i turbulencje na scenie politycznej Niemiec zapewne nie będą sprzyjać działaniom w tym obszarze.

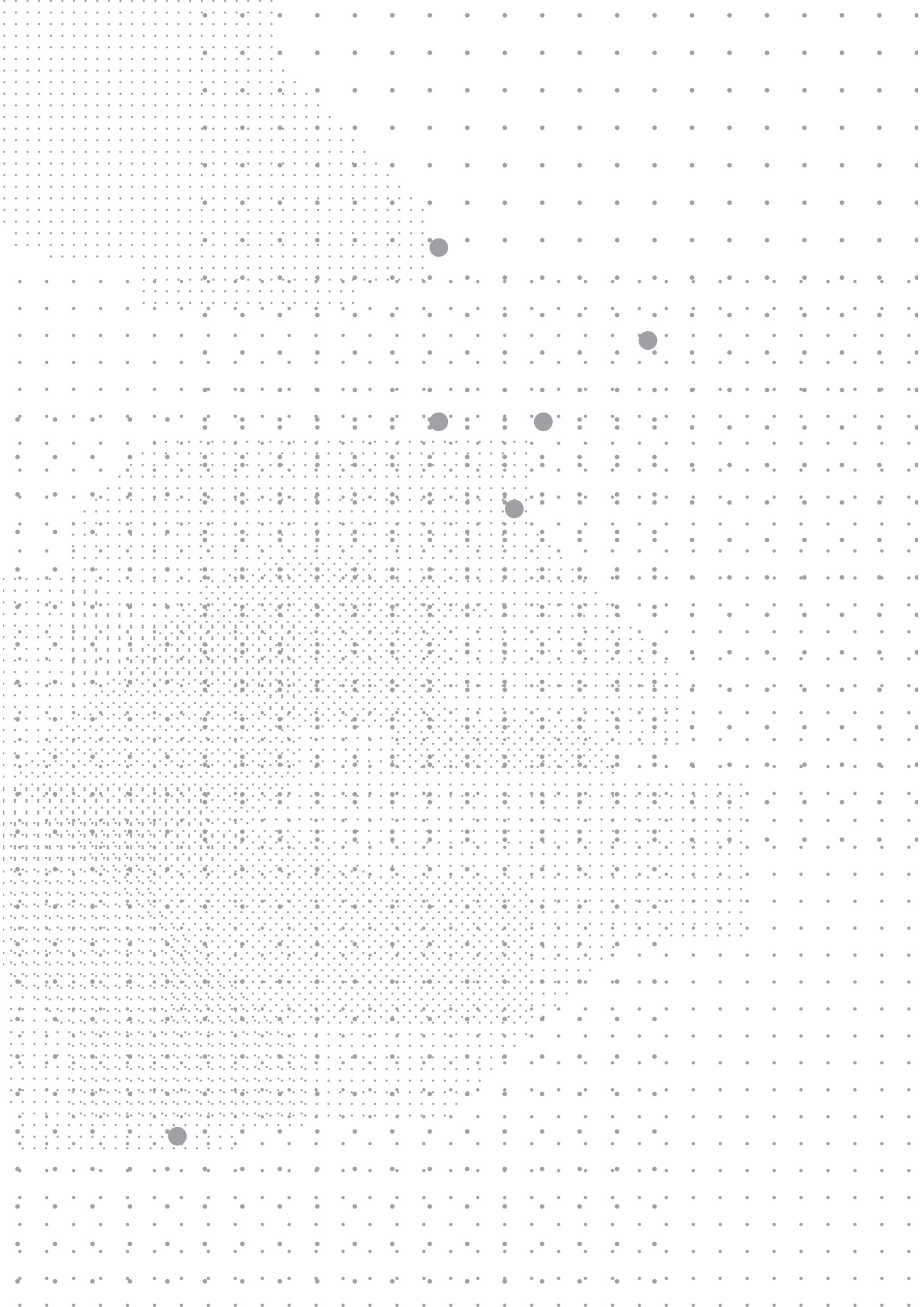
Tegoroczny *Barometr Polska – Niemcy* pokazuje także pewne zmęczenie w obu krajach tematem rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie oraz działaniom na rzecz pomocy walczącym Ukraińcom. I w Polsce, i w Niemczech odnotowujemy spadek poparcia dla działań na rzecz Ukrainy czy przyjmowania uchodźców z tego kraju. Opinia publiczna w obu krajach uważa, że ich rządy zrobiły wystarczająco dużo dla pomocy Ukrainie (choć Polacy sądzą, że Niemcy pomagają zbyt mało). Biorąc pod uwagę utrzymującą się intensywność tego konfliktu i potrzebę rosnącego, a nie malejącego militarnego, ekonomicznego i politycznego wsparcia dla Ukrainy, dane te są w najwyższym stopniu niepokojące.

Utrzymujący się wysoki poziom zagrożenia ze strony Rosji powoduje, że opinia publiczna w Niemczech popiera odbudowę niemieckiej armii jako element wzmocnienia bezpieczeństwa w regionie, z kolei w Polsce rośnie sceptycyzm związany z niemieckimi planami w tym zakresie.

Podsumowując, można stwierdzić, że po niemal roku od zwycięstwa proeuropejskiej koalicji w wyborach parlamentarnych w Polsce pozostało w stosunkach polsko-niemieckich bardzo dużo do zrobienia.

Badania zostały przeprowadzone w ramach cyklicznego projektu badawczego *Barometr Polska – Niemcy* przez Instytut Spraw Publicznych, Deutsches Polen-Institut, Fundację Konrada Adenauera i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Za realizację badań odpowiadała firma Ipsos. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI (za pomocą panelu internetowego) na reprezentatywnej grupie 1 tysiąca mieszkańców Polski i 1 tysiąca mieszkańców Niemiec w wieku od osiemnastu do siedemdziesięciu pięciu lat w dniach od 20 do 27 sierpnia 2024 roku. Obie ogólnokrajowe próby respondentów są reprezentatywne ze względu na płeć, wiek, region, miejsce zamieszkania oraz wykształcenie.

dr Jacek Kucharczyk – socjolog, prezes zarządu Fundacji Instytut Spraw Publicznych w Warszawie. Absolwent Szkoły Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. W latach 1994–1995 stypendysta Graduate Faculty of the New School for Social Research w Nowym Jorku. Wcześniej studiował filozofię na University of Kent at Canterbury (Master of Arts in Philosophy, 1992 rok) oraz anglistykę i filozofię na Uniwersytecie Warszawskim (magister filologii angielskiej, 1987 rok). Jest także współzałożycielem i członkiem rady fundacji Prague Civil Society Center oraz przewodniczącym rady Programu Stypendialnego w Open Society Foundations, wcześniej był również członkiem rady Think Tank Fund w Open Society Institute w Budapeszcie (2008–2015). W latach 2011–2015 był członkiem rady Krajowej Szkoły Administracji Publicznej (KSAP). Autor i redaktor licznych artykułów, *policy briefs*, raportów i książek na temat demokracji, populizmu, polityki europejskiej oraz migracji. Często komentuje bieżące wydarzenia polityczne w prasie, radiu i telewizji, a jego wypowiedzi pojawiają się w najważniejszych mediach polskich, europejskich i światowych.

dr Agnieszka Łada-Konefał – wicedyrektor Deutsches Polen-Institut w Darmstadt, do grudnia 2019 roku dyrektor Programu Europejskiego i starszy analityk Instytutu Spraw Publicznych. Doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce Uniwersytetu Warszawskiego. Studiowała nauki polityczne w Warszawie i Berlinie oraz psychologię organizacji w Dortmundzie. Ukończyła Executive Master of Public Administration na Hertie School of Governance. *Visiting fellow* w European Policy Centre w Brukseli (2011), *visiting research fellow* na University of Sussex (2012), *visiting scholar* w Alfred von Oppenheim Centre for European Policy Studies, German Council on Foreign Relations (DGAP) w Berlinie (2013), *visiting researcher* w Stiftung Wissenschaft und Politik w Berlinie (2016/2017). Specjalizuje się w następujących zagadnieniach: Niemcy i stosunki polsko-niemieckie, polska polityka zagraniczna i europejska, postrzeganie Polaków za granicą i obcokrajowców w Polsce.

